

STUDIUL 4.0

INVESTIȚIILE STRĂINE DIRECTE

*Impactul asupra
economiei Republicii
Moldova (2015-2024)*

Elaborat de:

cuprins

Abrevieri	3
Mesaje cheie.....	4
Metodologie și abordare	8
Capitolul 1 ISD: Evoluții globale, regionale și locale	9
1.1 Tendințe globale și regionale	9
1.2 ISD în economia Moldovei	10
1.3 ISD: performanțele Moldovei în context regional.....	16
Capitolul 2 Companii cu ISD vs. companii locale private și de stat	21
Capitolul 3 Impactul ISD asupra economiei Republicii Moldova	35

Abrevieri

AIM	Agenția de Investiții din Moldova
BIS	SC Business Intelligent Services SRL
BNM	Banca Națională a Moldovei
BNS	Biroul Național de Statistică
CSI	Comunitatea Statelor Independente
FIA	Asociația Investitorilor Străini
ISD	Investiții Străine Directe
IT&C	Tehnologia Informației și Comunicațiilor
mil.	milioane
mld.	miliarde
ODD	Obiective de Dezvoltare Durabilă
PIB	Produsul Intern Brut
RACC	Rata Anuală Compusă de Creștere
SFS	Serviciul Fiscal de Stat
UE	Uniunea Europeană
UNCTAD	Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare
USD	dolar SUA
VAB	Valoare Adăugată Brută

Mesaje cheie

ISD: Evoluții globale, regionale și locale

1. Investițiile străine directe (ISD) la nivel global au scăzut cu 11% în 2024, marcând al doilea an consecutiv de diminuare și confirmând încetinirea profundă a fluxurilor de capital productiv. În economiile dezvoltate, scăderea a fost severă (-22%), inclusiv un colaps de -58% în Europa. Chiar dacă economiile în curs de dezvoltare par stabile în ansamblu, realitatea structurală este fragilă: o mare parte a capitalului se concentrează în câteva țări, în timp ce numeroase economii sunt ocolite de investițiile necesare pentru infrastructură, energie, tehnologie și industriile generatoare de locuri de muncă.
2. Peisajul investițional din 2024 a fost puternic influențat de tensiunile geopolitice, fragmentarea comercială și competiția tot mai intensă în politicile industriale. Aceste evoluții sporesc volatilitatea și erodează încrederea investitorilor pe termen lung, determinând companiile multinaționale să prioritizeze gestionarea riscurilor imediate în detrimentul expansiunii strategice. În același timp, finanțarea internațională pentru infrastructură a scăzut semnificativ (-26%), afectând sectoare critice pentru dezvoltare durabilă.
3. Structura ISD din Republica Moldova în 2024 indică o schimbare clară în modelul de finanțare: reinvestirea profiturilor a devenit principala componentă a dinamicii ISD, în timp ce intrările de capital nou rămân reduse. Această evoluție reflectă soliditatea operațiunilor investitorilor existenți, dar subliniază totodată necesitatea consolidării politicilor de atragere a proiectelor noi, cu valoare adăugată, într-un climat investițional stabil și aliniat standardelor europene.
4. În 2024, stocul ISD al Republicii Moldova a rămas robust, iar scăderea marginală de 0.9% nu reflectă retrageri de capital, ci exclusiv efecte de reevaluare generate de deprecierea leului și ajustările de preț. Intrările nete consistente (458 mil. USD) și ponderea dominantă a capitalului propriu (65.7%) confirmă stabilitatea bazei investiționale existente și orientarea acestora către consolidarea operațiunilor curente, menținând poziția Moldovei ca destinație investițională funcțională într-un context regional dificil.
5. Investițiile străine directe în Republica Moldova sunt puternic concentrate în spațiul european: în 2024, Uniunea Europeană a generat 86% din participațiile și acțiunile străine, consolidându-și statutul de pilon central al ISD în economie. În contrast, contribuția țărilor CSI și a altor regiuni este în continuă diminuare, reflectând reorientarea strategică a capitalului către piețele europene și integrarea tot mai profundă a Moldovei în spațiul economic al UE.

6. Republica Moldova atrage un număr redus de proiecte Greenfield (în medie 6.4 pe an în perioada 2015–2024), mult sub nivelul țărilor comparabile, însă investițiile anunțate sunt, în medie, de valoare ridicată: circa 33.4 mil. USD per proiect, un nivel similar României și Macedoniei de Nord și superior unor economii precum Estonia sau Lituania. Acest profil indică capacitatea Moldovei de a atrage proiecte mari și capital-intensive, dar și absența unui flux diversificat și constant de investiții noi.
7. Deși proiectele Greenfield contribuie la extinderea capacităților productive, impactul lor economic rămâne limitat, întrucât o mare parte dintre operațiunile dezvoltate în Republica Moldova sunt de tehnologie redusă, cu valoare adăugată modestă și cu o integrare slabă a furnizorilor locali în lanțurile valorice ale companiilor cu ISD. Experiența țărilor baltice și a unor economii în tranziție (Georgia, Armenia, Azerbaidjan) arată că accelerarea reformelor, modernizarea infrastructurii industriale și consolidarea capacității instituționale sunt esențiale pentru creșterea numărului și calității proiectelor Greenfield atrase.
8. În perioada 2015–2024, Republica Moldova s-a poziționat în partea inferioară a clasamentului regional privind atragerea ISD, atât în termeni de fluxuri cumulative per capita, cât și raportat la PIB. Totuși, în ultimii ani se observă o stabilizare a intrărilor și o îmbunătățire graduală a indicatorilor-cheie, ceea ce sugerează existența unei baze investiționale care poate susține o dinamică pozitivă în etapele următoare.
9. Deși nivelul stocului ISD per capita rămâne printre cele mai reduse din regiune, evoluția ultimului deceniu indică un progres constant, dublându-se față de 2015 și atingând 2.277 USD în 2024. Ponderea de 30.1% din PIB reflectă o prezență investițională relevantă, susținută în principal de investitorii deja activi pe piață, oferind premise pentru extinderea investițiilor în condițiile continuării reformelor structurale și alinierii la bunele practici regionale.

ISD: impact economic, performanță comparativă și transformare structurală

10. Modelul investițional al Republicii Moldova traversează o transformare structurală clară, caracterizată prin consolidarea companiilor cu capital străin integral și reducerea treptată a ponderii întreprinderilor mixte. Această evoluție reflectă preferința investitorilor pentru structuri de proprietate mai simple și mai eficiente, adaptate unui context economic și geopolitic volatil. Totodată, reorientarea ISD către sectoare precum IT&C, servicii suport și energie indică o integrare mai profundă în lanțurile valorice internaționale, chiar dacă impactul asupra volumului total al ISD rămâne gradual, pe fondul predominanței investițiilor de tip „asset-light”.
11. În pofida unei ponderi relativ reduse în structura numerică a mediului de afaceri, companiile cu investiții străine directe au o importanță economică majoră. Acestea reprezintă doar 5.7% din totalul întreprinderilor și 13.7% din ocupare, dar generează 23.2% din veniturile din vânzări, dețin 20.7% din activele imobilizate ale economiei și concentrează o parte semnificativă a profiturilor și a veniturilor bugetare. În 2024, întreprinderile cu ISD au înregistrat cel mai ridicat nivel al profitului din ultimul deceniu, confirmând reziliența lor financiară și capacitatea de recuperare rapidă după șocurile pandemice și regionale.
12. La nivelul pieței muncii, companiile cu ISD se disting prin dimensiunea medie superioară, productivitate ridicată și niveluri salariale semnificativ peste media economiei. În 2024, productivitatea muncii în întreprinderile cu ISD a fost cu aproximativ 74% mai mare decât în firmele private locale, iar salariul mediu lunar achitat a depășit cu circa 93% nivelul acestora. Prin aceste caracteristici, ISD contribuie direct la profesionalizarea forței de muncă, retenția talentelor și susținerea unui proces de convergență salarială graduală cu economiile europene.
13. Impactul fiscal și social al companiilor cu ISD este, de asemenea, semnificativ. În 2024, acestea au generat peste 23% din impozitul pe venit al întreprinderilor, aproximativ 15% din fondul total de salarii și 14% din contribuțiile la asigurările sociale de stat obligatorii, având un rol esențial în finanțarea bugetului public și în susținerea sustenabilității sistemelor de protecție socială.
14. Din perspectivă macroeconomică, participarea ISD la formarea PIB-ului a fost marcată de volatilitate în perioada 2015–2024. În 2024, fluxurile nete de ISD au atins 458.4 milioane USD (2.52% din PIB), fiind susținute preponderent de reinvestirea profiturilor, ceea ce indică încrederea investitorilor existenți și consolidarea operațiunilor deja prezente pe piață. Scăderea ponderii stocului ISD în PIB la 30.1% reflectă în principal expansiunea PIB-ului și efectele cursului de schimb, nu retrageri de capital.

15. În același timp, întreprinderile cu capital străin au generat în 2024 un PIB de 60.54 miliarde lei, echivalent cu 18.7% din PIB-ul total, iar la nivel sectorial au contribuit cu 20.1% la valoarea adăugată brută a economiei, cu ponderi ridicate în activități financiare, IT&C, energie și o prezență importantă în industria prelucrătoare. Structura PIB-ului generat de companiile cu ISD diferă semnificativ de cea a economiei per ansamblu, fiind mai concentrată în activități cu productivitate mai ridicată și orientare către piețe moderne, în timp ce economia totală rămâne mai diversificată și relativ mai dependentă de activități tradiționale.
16. Per ansamblu, investițiile străine directe reprezintă un pilon important al economiei Republicii Moldova, nu doar prin dimensiunea contribuțiilor economice și fiscale, ci și prin rolul lor în creșterea productivității, consolidarea bazei industriale și integrarea economiei naționale în lanțurile valorice regionale și globale. Evoluțiile recente indică o complementaritate tot mai pronunțată între capitalul străin și sectorul privat autohton, aflat într-un proces accelerat de maturizare — o combinație esențială pentru o creștere economică sustenabilă, echilibrată și competitivă pe termen mediu și lung.

Metodologie și abordare

Studiul privind impactul investițiilor străine directe (ISD) asupra economiei Republicii Moldova a fost elaborat de compania de consultanță Business Intelligent Services (BIS), la inițiativa Agenției de Investiții din Republica Moldova (AIM), în parteneriat cu Asociația Investitorilor Străini (FIA). Studiul reprezintă cea de-a IV-a ediție a acestei analize periodice, dedicată evaluării rolului ISD în dezvoltarea economică a Republicii Moldova.

Obiectivul principal al studiului constă în analiza impactului ISD asupra economiei naționale în ansamblu, prin evaluarea contribuției acestora la ocuparea forței de muncă, productivitate, formarea valorii adăugate, investițiile în active imobilizate, veniturile bugetare și modernizarea structurală a economiei.

Pentru asigurarea unei abordări analitice riguroase și a unei acoperiri cuprinzătoare a subiectului, autorii au utilizat o gamă diversificată de surse statistice oficiale. Analiza se bazează pe date publice furnizate de Biroul Național de Statistică (BNS) și Banca Națională a Moldovei (BNM), accesibile prin bazele de date statistice și publicațiile periodice destinate publicului larg.

Pentru aprofundarea analizei, au fost utilizate și seturi de date suplimentare, cu un nivel sporit de detaliere, obținute de la Biroul Național de Statistică și Serviciul Fiscal de Stat (SFS), ca urmare a solicitărilor oficiale de informații transmise de autori. Aceste date au permis realizarea unei analize mai granulare a performanțelor companiilor cu ISD, în comparație cu întreprinderile locale private și cele cu capital public.

Pentru evaluarea poziționării Republicii Moldova în context regional și internațional, precum și pentru analiza tendințelor globale ale ISD, studiul utilizează informații din baza de date UNCTADSTAT și din publicațiile analitice ale UNCTAD (Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare), inclusiv World Investment Report. Aceste surse permit compararea performanțelor Republicii Moldova cu cele ale altor economii similare și oferă un cadru de interpretare a evoluțiilor ISD într-un context global marcat de volatilitate economică și geopolitică.

Capitolul 1

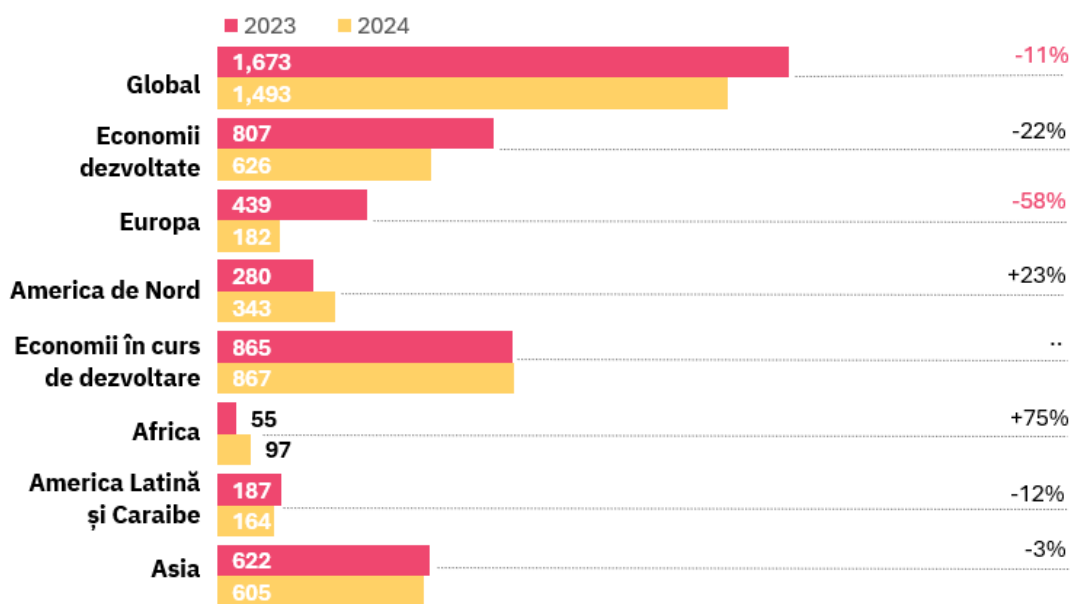
ISD: Evoluții globale, regionale și locale

1.1 Tendințe globale și regionale

Investițiile străine directe (ISD) au scăzut cu 11% în 2024, marcând al doilea an consecutiv de declin și confirmând slăbirea fluxurilor de capital productiv, potrivit World Investment Report 2025 publicat de Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD). Deși volumul global a crescut la nivel statistic cu 4%, această evoluție se datorează fluxurilor tranzitorii prin câteva centre financiare europene și nu reflectă o creștere reală a investițiilor productive.

Figura 1

Fluxurile de ISD, globale și pe grupe de economii, 2023–2024
(mld. USD și procente)

Sursa: UNCTAD

ISD către economiile dezvoltate au înregistrat o contracție semnificativă (-22%, inclusiv -58% în Europa), în timp ce, în ansamblu, economiile în curs de dezvoltare par să mențină un nivel similar al intrărilor. Totuși, această stabilitate aparentă ascunde o vulnerabilitate structurală: capitalul se concentrează în doar câteva țări și ocolește sectoarele esențiale pentru dezvoltare – infrastructură, energie, tehnologie și industriile generatoare de locuri de muncă.

Contextul investițional global a fost influențat de tensiuni geopolitice, fragmentarea comerțului și competiția tot mai intensă în politicile industriale, factori care sporesc incertitudinea și descurajează investițiile pe termen lung. În acest climat, companiile multinaționale privilegiază gestionarea riscurilor pe termen scurt, afectând fluxurile către economiile vulnerabile.

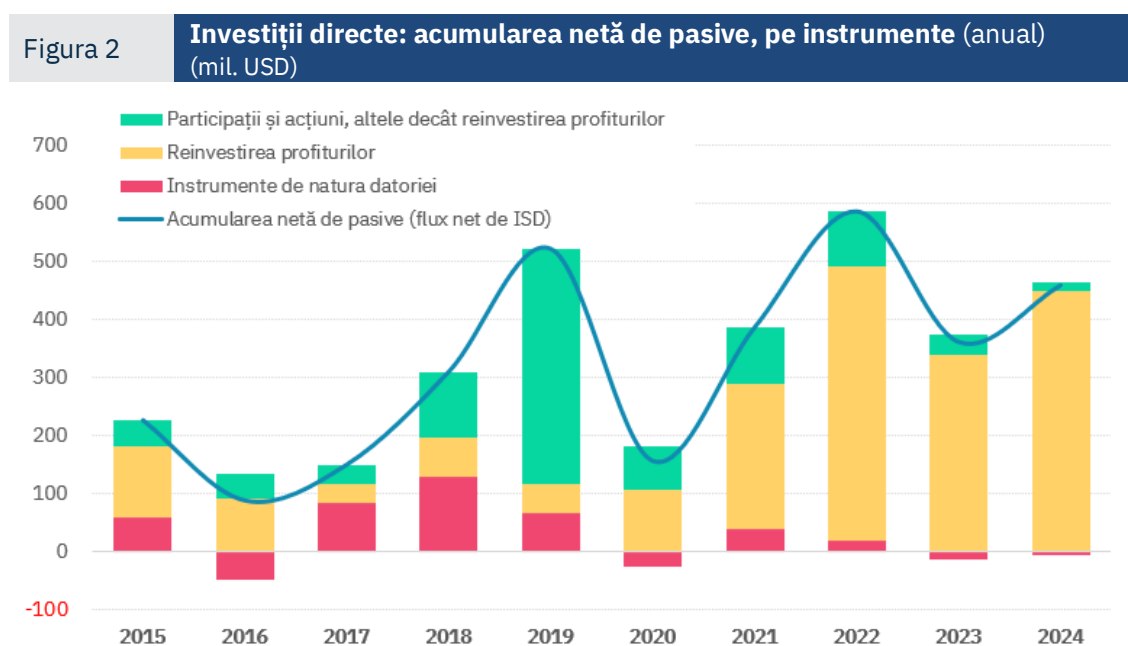
Finanțarea internațională de proiecte – esențială pentru infrastructură – a scăzut cu 26% în 2024, cu diminuări pronunțate în energie regenerabilă, transport și apă-canalizare. ISD în economia digitală au crescut cu 14%, dar sunt concentrate în doar zece țări, ceea ce amplifică diviziunile existente privind infrastructura, competențele și capacitatea de absorbție.

UNCTAD subliniază că nivelul actual al ISD este insuficient pentru a acoperi nevoile globale de dezvoltare, inclusiv un deficit anual estimat la 4 trilioane USD pentru atingerea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) în țările în curs de dezvoltare. Inversarea acestui trend necesită nu doar capital mai mare, ci capital mai inteligent – orientat strategic, pe termen lung și aliniat dezvoltării durabile.

1.2 ISD în economia Moldovei

Fluxuri nete de ISD

Fluxurile nete de investiții atrase de Republica Moldova în perioada 2015–2024 au înregistrat o evoluție puternic fluctuantă, sub influența crizelor economice și efectelor pandemiei, precum și a volatilității regionale și a schimbărilor în strategiile investitorilor. Cel mai scăzut nivel a fost înregistrat în 2016 (87.44 mil. USD), în timp ce anul 2022 a marcat un record istoric, cu un flux net de 586.02 mil. USD. În ultimii trei ani, dinamica fluxurilor s-a stabilizat, menținându-se la niveluri superioare mediei ultimului deceniu.

Sursa: BNM, Conturile Internaționale ale Republicii Moldova

Conform datelor BNM, acumularea netă de pasive sub formă de ISD în 2024, în valoare totală de 458.37 mil. USD, a fost generată de următoarele componente:

- › Participațiile noi în întreprinderile din Republica Moldova în sumă de 14.36 mil. USD (din care intrări brute – 67.42 mil. USD și retrageri de investiții – 53.06 mil. USD).

Intrările noi de capital rămân modeste, reflectând o prudență sporită a investitorilor în lansarea de proiecte noi sau majorări de capital în contextul regional actual.

- › Reinvestirea profiturilor de către investitorii străini în întreprinderile-fiice moldovenești în valoare netă de 450.53 mil. USD.

Aceasta a fost, pentru al patrulea an consecutiv, principala sursă de creștere a ISD, depășind cu mult celelalte instrumente. Reinvestirea profiturilor indică faptul că investitorii existenți aleg să mențină și să extindă operațiunile în Republica Moldova, în loc să repatrieze câștigurile.

- › Totodată, au fost efectuate achitări nete ale datoriilor (sub formă de împrumuturi și credite comerciale) întreprinderilor rezidente față de investitorii lor direcți de peste hotare în valoare de 6.52 mil. USD (acumularea brută de datorii a constituit 191.62 mil. USD, iar achitățile – 198.14 mil. USD).

Componenta datoriilor a înregistrat o diminuare netă, evidențiind o orientare a companiilor cu ISD către reducerea expunerii intragrup și optimizarea structurii lor financiare.

În ultimii patru ani, reinvestirea profiturilor a devenit principalul motor al ISD în Republica Moldova, depășind consistent participațiile noi și împrumuturile intragrup. Această evoluție reflectă atât performanța companiilor deja prezente în economie, cât și contextul regional și macroeconomic. Printre factorii determinanți se numără:

- › Profitabilitatea investițiilor existente.

Companiile cu ISD au înregistrat în general rezultate financiare solide, în special în sectoare precum producția industrială, telecomunicațiile, serviciile financiare și retail. Profiturile ridicate au făcut atractivă reinvestirea locală, inclusiv în extinderea capacităților, modernizarea echipamentelor și diversificarea portofoliului de produse.

- › Încrederea în piața moldovenească și perspectiva de creștere.

Menținerea capitalului în economie indică o încredere în stabilitatea macroeconomică relativă, reziliența pieței locale și continuitatea reformelor. Companiile cu ISD aleg să consolideze operațiunile existente, ceea ce sugerează percepția unui cadru investițional mai previzibil și mai favorabil comparativ cu alte piețe din regiune.

- › Îmbunătățirea treptată a mediului de afaceri.

Reformele orientate spre digitalizare, reducerea birocrăției, simplificarea procedurilor fiscale și îmbunătățirea infrastructurii de suport pentru afaceri au creat condiții mai bune pentru operarea și extinderea companiilor străine. Aceste îmbunătățiri reduc costurile de conformare și sporesc atractivitatea opțiunii de reinvestire.

- › Considerente valutare și gestionarea riscurilor.

Deși la finele anului 2024 leul moldovenesc s-a depreciat cu 6.2% față de dolarul SUA și s-a apreciat ușor față de euro (+0.2%), volatilitatea cursului de schimb a rămas moderată. În termeni medii anuali, leul s-a apreciat cu aproximativ 2% față de ambele valute, menținând un climat relativ previzibil pentru investitori. În acest context, reinvestirea profiturilor de către companiile cu ISD reprezintă și o strategie de gestionare prudentă a riscului valutar, într-un mediu regional caracterizat de incertitudine.

În ansamblu, structura fluxurilor de ISD din 2024 confirmă o schimbare structurală în modul de finanțare al investițiilor străine în Republica Moldova: intrările de capital nou rămân reduse, iar rolul datoriilor intragrup este secundar și volatil, în timp ce reinvestirea profiturilor devine sursa dominantă de creștere a ISD. Această evoluție reflectă încrederea investitorilor deja prezenți în economie și totodată subliniază necesitatea consolidării politicilor de atragere a unor investiții noi, competitive și orientate spre valoare adăugată. Menținerea unui climat investițional stabil, predictibil și bine aliniat la standardele europene va fi esențială pentru a transforma reinvestirea profiturilor într-un motor sustenabil al modernizării economiei și pentru a stimula atragerea unor noi proiecte de investiții în anii următori.

Stocul ISD

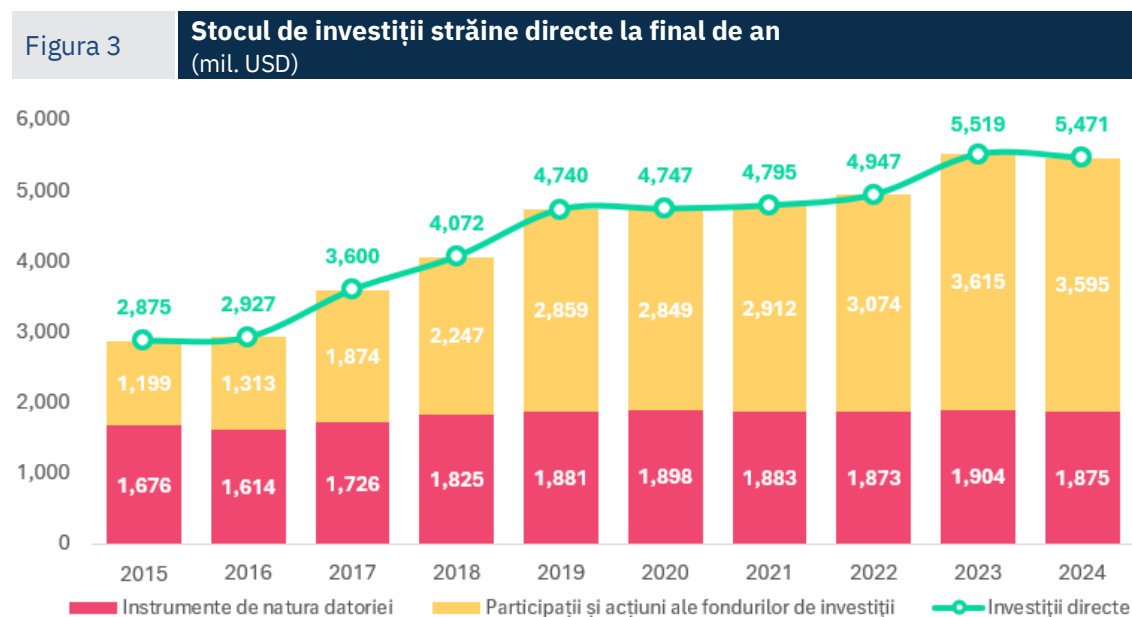
La 31 decembrie 2024, stocul total al pasivelor sub formă de investiții directe a fost evaluat la 5,471 mil. USD, marcând o scădere ușoară de 0.9% față de sfârșitul anului 2023. Evoluția descendentă nu este legată de retrageri de capital, ci se datorează preponderent factorilor de reevaluare.

Diminuarea stocului ISD în 2024 a fost determinată de schimbările de preț: (-235.61 mil. USD), fluctuația ratei de schimb (-251.26 mil. USD) și alte modificări, reclasificări și ajustări statistice (-19.89 mil. USD).

Aceste ajustări au contrabalansat efectul pozitiv al intrărilor efective nete de ISD, în sumă de 458.37 mil. USD, care au contribuit la majorarea poziției pasivelor de investiții directe. Cu alte cuvinte, stocul ar fi crescut în 2024 dacă nu ar fi intervenit factorii de reevaluare, în special deprecierea leului moldovenesc față de dolarul SUA (-6.2% în 2024).

Din perspectiva structurii, participațiile și acțiunile fondurilor de investiții au continuat să dețină ponderea majoritară în cadrul stocului ISD, reprezentând 65.7%, comparativ

cu 34.3% pentru instrumentele de natura datoriei. Această structură reflectă orientarea predominantă a investitorilor către capital propriu și reinvestirea profiturilor, în detrimentul finanțării intragrup prin datorii.

Sursa: Datele BNM, Conturile internaționale ale Republicii Moldova

În cadrul instrumentelor de natura datoriei, componența este eterogenă:

- › 1,028.24 mil. USD – împrumuturi contractate de la investitorii direcți;
- › 293.56 mil. USD – credite comerciale și avansuri;
- › 553.48 mil. USD – alte datorii față de investitorii direcți.

Această distribuție indică faptul că, deși finanțarea prin împrumuturi intragrup rămâne importantă, contribuția sa relativă este modestă în raport cu capitalul propriu, consolidând tendința structurală observată în ultimii ani.

Per ansamblu, evoluția stocului ISD în 2024 reflectă o poziție investițională solidă, susținută de intrări nete consistente de capital și de rolul dominant al capitalului propriu în structura ISD. Deși ajustările de preț și deprecierea monedei naționale au redus valoarea în USD a stocului, fundamentul investițiilor rămâne robust, iar companiile cu capital străin continuă să manifeste un interes ridicat pentru menținerea și extinderea prezenței lor în Republica Moldova. Consolidarea acestui trend va depinde, în anii următori, de capacitatea economiei de a oferi un mediu investițional competitiv, predictibil și favorabil atragerii de noi proiecte investiționale.

Distribuția geografică a ISD

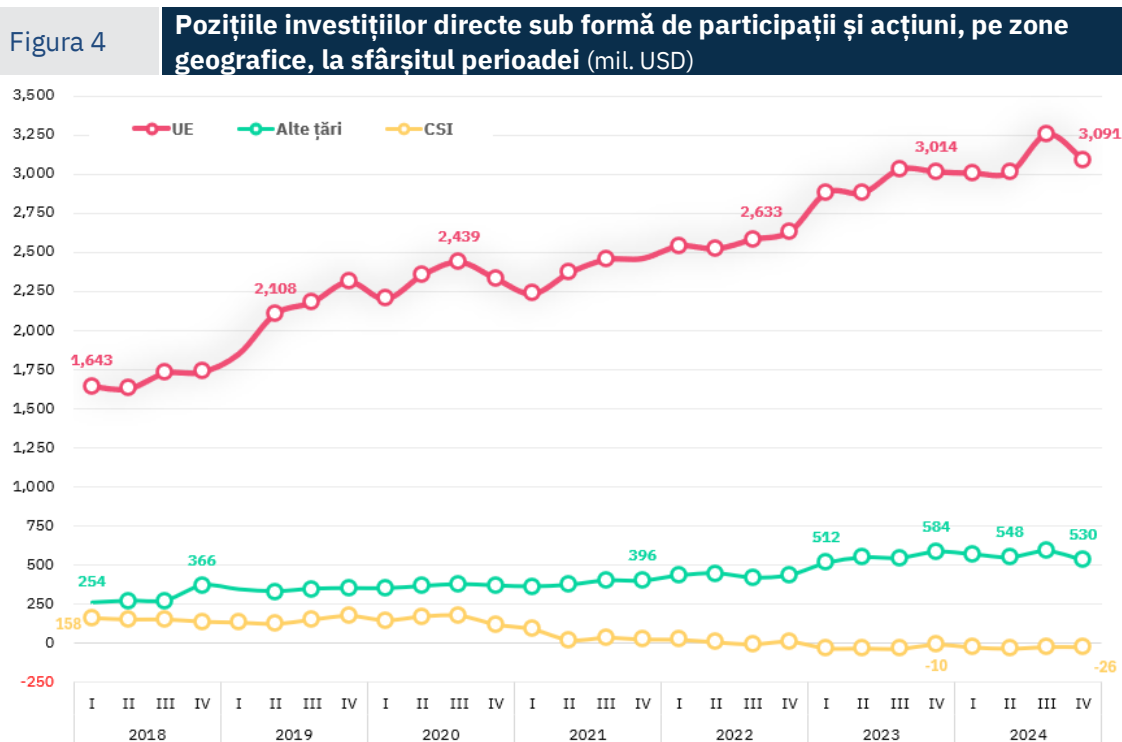
În 2024, investițiile străine directe sub formă de participații și acțiuni au înregistrat o scădere marginală de 0.5% comparativ cu anul precedent. Această evoluție nu reflectă o reducere a investițiilor noi sau a reinvestirii profiturilor, ci este rezultatul unor

reevaluări negative și al deprecierei leului moldovenesc față de dolarul SUA (–6.2%), care au diminuat valoarea în USD a participațiilor exprimate în MDL sau în alte valute.

În acest context, structura geografică a ISD arată dinamici distincte. Uniunea Europeană rămâne de departe principalul furnizor de capital, cu o creștere de 3% față de 2023, ajungând la 3,091.38 mil. USD, ceea ce reprezintă 86% din totalul investițiilor străine directe. Această evoluție consolidează rolul dominant al capitalului european și confirmă tendința de aliniere economică a Republicii Moldova la spațiul UE.

Investițiile provenite din alte țări (non–UE, non–CSI) au scăzut cu 9%, până la 529.70 mil. USD, diminuare atribuită atât ajustărilor de preț pentru unele participații, cât și impactului fluctuațiilor valutare asupra valorii contabile în USD.

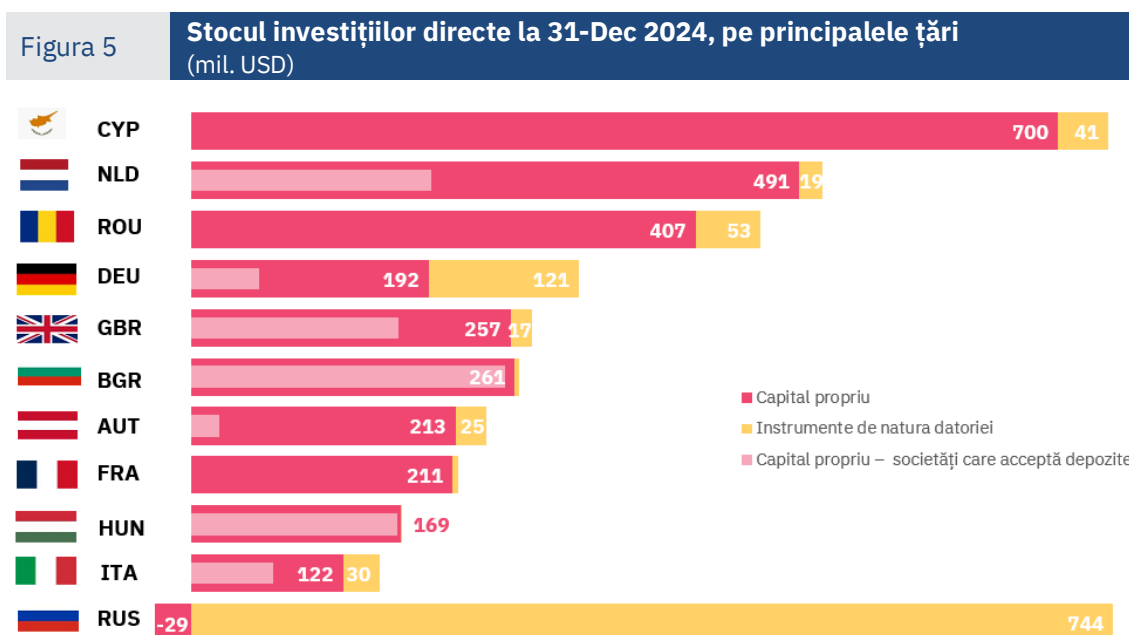
În ceea ce privește țările CSI, participațiile și acțiunile au înregistrat o valoare netă negativă în 2024 (–25.60 mil. USD). Această tendință reflectă pierderi financiare ale unor companii, retrageri de capital sau reevaluări negative care au redus valoarea investițiilor provenite din regiune.

Sursa: Datele BNM, Conturile internaționale ale Republicii Moldova

Per ansamblu, structura geografică a ISD confirmă orientarea clară a Republicii Moldova către investitorii europeni, în timp ce ponderea investițiilor din CSI și din alte jurisdicții continuă să se reducă. Chiar dacă dinamica totală a participațiilor în 2024 a fost moderată de efectele valutare, poziția investițională rămâne solidă, iar capitalul european își consolidează prevalența.

Top 5 țări de unde vin investițiile străine sub formă de participații și acțiuni sunt Cipru, Olanda, România, Germania și Regatul Unit (UK).

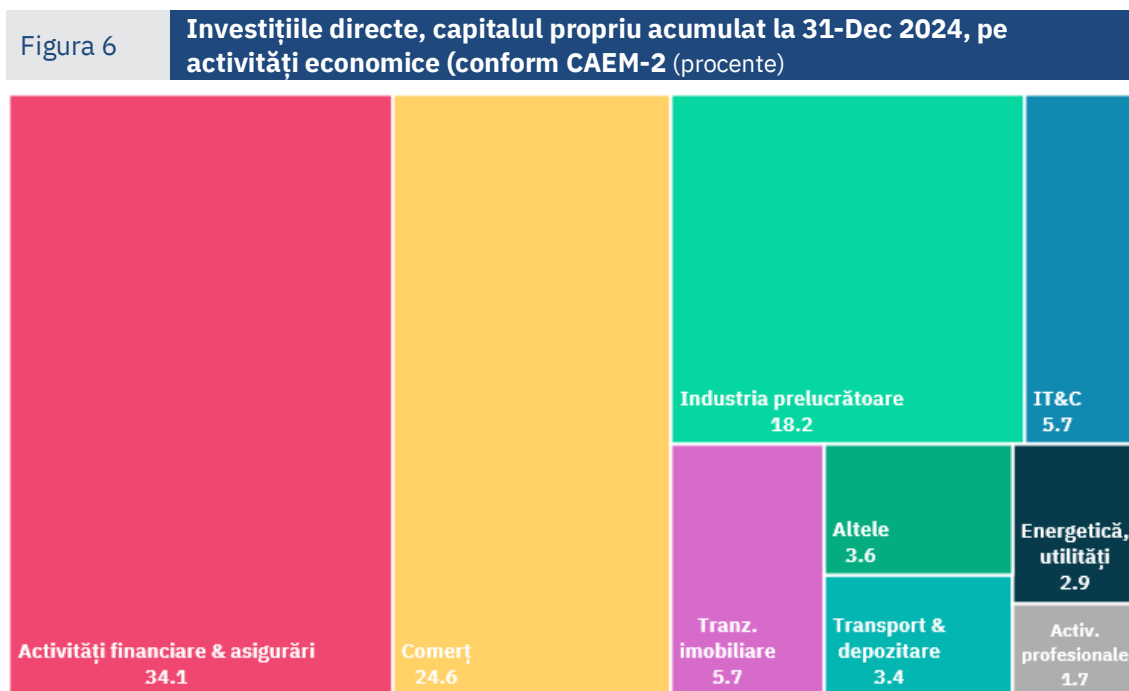
Sursa: Datele BNM, Conturile internaționale ale Republicii Moldova

Repartiția ISD pe activități economice (după capitalul propriu acumulat)

Potrivit datelor BNM la 31 decembrie 2024, principalele activități economice alimentate de investiții străine sunt:

- › Activitățile financiare și de asigurări – 34.1% din stocul ISD;
- › Comerțul cu ridicata și cu amănuntul & repararea autovehiculelor – 24.6%;
- › Industria prelucrătoare – 18.6%.

Aceste sectoare rămân nuclee esențiale pentru capitalul străin, concentrând aproape 80% din totalul investițiilor directe sub formă de capital propriu.

Sursa: Datele BNM, Conturile internaționale ale Republicii Moldova

1.3 ISD: performanțele Moldovei în context regional

Analiza comparativă internațională oferă un cadru important pentru înțelegerea poziționării Republicii Moldova în competiția pentru investiții străine directe (ISD). Grupul de referință — România, Ucraina, Federația Rusă, Armenia, Georgia, Albania, Bosnia și Herțegovina, Muntenegru, Macedonia de Nord, Estonia, Letonia, Lituania și Slovacia — include atât competitori direcți ai Moldovei, cât și economii cu care aceasta are legături istorice sau economice relevante. Chiar dacă unele țări, precum Federația Rusă, nu sunt similare în ceea ce privește dimensiunea pieței sau nivelul de dezvoltare, ele sunt integrate în analiză datorită rolului lor în dinamica regională a ISD și a influenței istorice asupra mediului investițional din Republica Moldova.

Numărul de proiecte ISD de tip Greenfield anunțate

Proiectele Greenfield sunt un indicator central al competitivității unei economii, deoarece contribuie direct la extinderea capacităților productive, la crearea de locuri de muncă, la diversificarea sectorială și la transferul de tehnologie.

În perioada 2015–2024, Republica Moldova a înregistrat, în medie, 6.4 proiecte Greenfield pe an, un nivel apropiat de Albania (5.6) și Muntenegru (7.5). Totuși, majoritatea țărilor comparatoare au performanțe superioare, atrăgând de 2–3 ori mai multe proiecte anual. În special, state mici cu economii în tranziție sau din fostul spațiu sovietic, precum Armenia (10.9), Azerbaidjan (16.3) și Georgia (16.8), depășesc semnificativ nivelul Moldovei, iar Macedonia de Nord, cu 16.3 proiecte anual, confirmă aceeași tendință.

Țările baltice se detașează net: Lituania atrage în medie 62.9 proiecte anual, Letonia 26, iar Estonia 21.5 — niveluri care reflectă un mediu investițional competitiv, infrastructură industrială modernă, digitalizare avansată și integrare profundă în lanțurile valorice europene.

Structura sectorială și limitările actualului model investițional

În ultimul deceniu, industria prelucrătoare a fost principala destinație a proiectelor Greenfield din Republica Moldova, în special segmentele automotive și electrotehnic. Investitorii germani și japonezi sunt cei mai activi, potrivit monitorului internațional fDi Markets.

Deși investitorii străini operează cu standarde înalte, impactul lor asupra economiei rămâne limitat deoarece:

- › Proiectele atrase se concentrează în segmente de producție cu tehnologie redusă;
- › Valoarea adăugată generată local este modestă;
- › Legăturile dintre companiile ISD și furnizorii locali sunt insuficient dezvoltate.

Prin urmare, deficitul Moldovei nu este doar de număr de proiecte, ci și de proiecte cu un profil tehnologic și economic mai avansat.

Moldova atrage puține proiecte, dar relativ mari ca dimensiune

Un aspect pozitiv îl constituie valoarea investițiilor Greenfield atrase. În perioada 2015–2024, valoarea medie per proiect în Republica Moldova a fost de 33.4 milioane USD, un nivel:

- › Comparabil cu România și Macedonia de Nord;
- › Superior Estoniei și Lituaniei (care atrag multe proiecte, dar de dimensiuni mai mici) și
- › Similar modelelor din Albania, Azerbaidjan sau Muntenegru, unde investițiile sunt puține, dar capital-intensive.

Acest profil sugerează că Moldova atrage în special proiecte mari, orientate spre capacități productive (capital-intensive), chiar dacă nu reușește să genereze un flux mai diversificat și mai numeros de investiții noi.

Necesități de reformă și direcții strategice

Performanțele sub media regională în ceea ce privește numărul proiectelor Greenfield reflectă dificultatea Moldovei de a transforma avantajele sale competitive în investiții noi. Țările care au reușit să avanseze — Lituania, Estonia sau Georgia — au implementat reforme structurale consistente, orientate spre:

- › Digitalizare și simplificarea procedurilor administrative;
- › Modernizarea infrastructurii industriale;
- › Politici proactive de promovare a exporturilor;
- › Dezvoltarea ecosistemelor de inovare;
- › Integrarea companiilor locale în lanțuri valorice internaționale.

Pentru ca Republica Moldova să reducă decalajul față de economiile performante ale regiunii, este necesară accelerarea reformelor structurale, dezvoltarea de zone industriale moderne, întărirea instituțiilor de promovare a investițiilor și, mai ales, crearea unui ecosistem care să permită atragerea nu doar a unor proiecte mari, ci și a unui **număr mai amplu și diversificat de investiții Greenfield**. În absența acestor măsuri, Moldova riscă să rămână la periferia lanțurilor valorice regionale, cu beneficii limitate în termeni de tehnologie, productivitate și spillover către economia locală.

Fluxul de ISD (cumulativ) per capita în 2015-2024

În ultimul deceniu, performanțele țărilor comparate în atragerea investițiilor străine directe (ISD) au evoluat puternic diferențiat, influențate de factori precum potențialul economic intern, structura industrială, stabilitatea mediului de afaceri, calitatea instituțiilor și deschiderea către investiții.

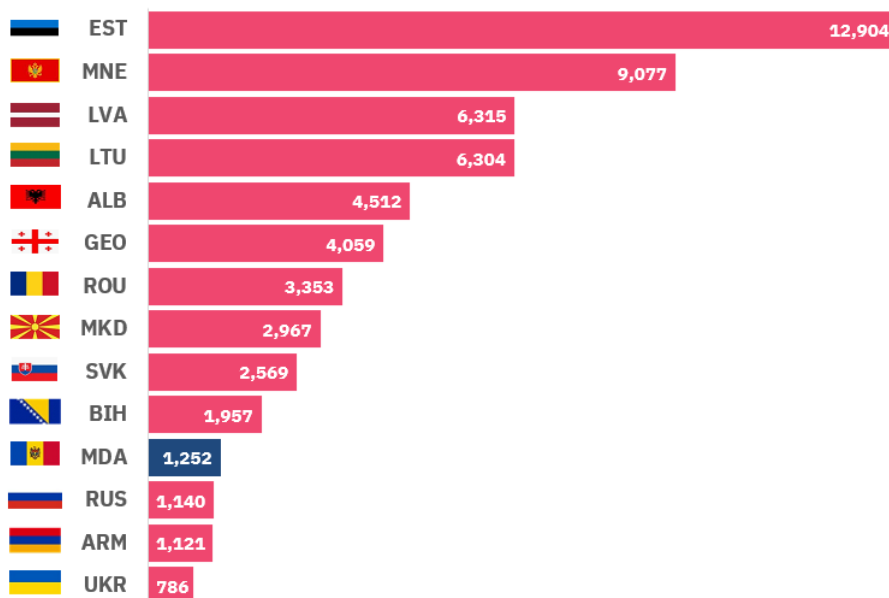
Printre cele mai dinamice economii se numără Muntenegru, statele baltice și Albania — țări care au combinat strategii coerente de liberalizare economică, investiții în infrastructură și îmbunătățiri consistente ale climatului investițional.

Aceste state au atras, în perioada 2015–2024, un flux cumulativ de ISD per capita de cel puțin 3.6 ori mai mare decât Republica Moldova. Performanțele lor superioare reflectă capacitatea de a valorifica oportunitățile investiționale, de a integra companiile locale în lanțurile globale de producție și servicii și de a oferi investitorilor un mediu previzibil și competitiv.

Republica Moldova se situează în partea inferioară a clasamentului, cu un flux cumulativ de doar 1,252 USD per capita în aceeași perioadă. Acest nivel este influențat de factori structurali precum dimensiunea redusă a pieței, vulnerabilitatea la șocurile regionale, nivelul moderat de sofisticare industrială și un ritm gradual al modernizărilor instituționale și economice. Toate acestea au limitat capacitatea țării de a atrage un volum mai mare de capital străin nou.

Figura 7

Fluxul cumulativ de ISD per capita: Moldova vs. alte țări comparatoare (2015-2024), (USD per capita)

Sursa: UNCTADSTAT

Pentru a reduce decalajul față de economiile mai performante, Republica Moldova trebuie să accelereze măsurile orientate spre îmbunătățirea infrastructurii, consolidarea statului de drept, diversificarea bazei industriale, simplificarea

procedurilor administrative și reducerea riscurilor percepute de investitori. Un efort coerent în aceste direcții poate amplifica încrederea investitorilor, poate crește competitivitatea economică și poate contribui la atragerea unor ISD de calitate, cu impact structural asupra dezvoltării economice.

Ponderea fluxului de ISD în PIB

Indicatorul care raportează fluxul anual de investiții străine directe (ISD) la produsul intern brut (PIB) oferă o perspectivă importantă asupra capacității unei economii de a atrage investiții noi. În 2024, Republica Moldova a înregistrat o pondere a fluxurilor de ISD de 2.5% din PIB, în ușoară creștere față de 2023 (2.2%), dar sub maximul atins în 2022 (4.0%).

În comparație cu alte economii din regiune, Moldova se situează într-o poziție intermediară. Performanțe net superioare se observă în țări precum Muntenegru (7.4%), Albania (6.5%) sau Georgia (4.0%), care reușesc să atragă volume de ISD semnificativ mai mari raportat la dimensiunea propriului PIB. În același timp, Republica Moldova depășește economii precum România (1.6%), Slovacia (1.3%) sau Ucraina (1.7%), ceea ce reflectă o poziționare relativ competitivă în termeni proporționali.

Rezultatul Moldovei este influențat de două particularități structurale esențiale. Pe de o parte, dimensiunea redusă a PIB-ului amplifică, în mod mecanic, ponderea fluxurilor ISD chiar și în anii cu intrări moderate. Pe de altă parte, volatilitatea fluxurilor de ISD — determinată de contextul geopolitic, percepțiile investitorilor privind stabilitatea mediului economic și capacitatea economiei de a absorbi investiții noi — generează oscilații semnificative de la un an la altul. Din acest motiv, interpretarea indicatorului necesită prudență: o pondere relativ ridicată nu semnalează neapărat performanțe investiționale solide în termeni absoluți sau în comparație cu metrici precum ISD per capita, valoarea proiectelor Greenfield sau dinamica stocului ISD.

În ansamblu, ponderea fluxurilor de ISD în PIB oferă o perspectivă utilă asupra poziționării Moldovei în regiune, însă interpretarea sa necesită corelare cu nivelul absolut al investițiilor atrase și cu evoluția altor indicatori complementari. Deși valorile recente indică o stabilizare a intrărilor, performanța investițională rămâne moderată atunci când este analizată în context comparativ mai larg.

Stocul de ISD per capita & cota în PIB

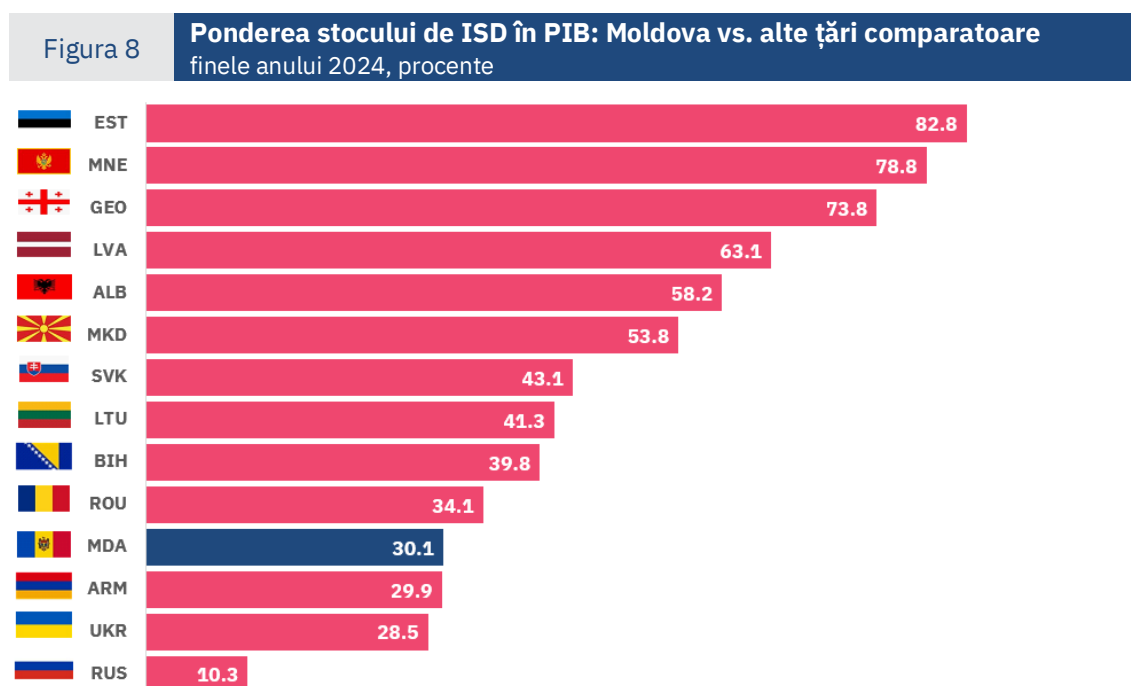
Stocul investițiilor străine directe (ISD) per capita este un indicator fundamental pentru evaluarea profunzimii capitalului străin într-o economie. Datele pentru 2024 arată diferențe substanțiale între țările din regiune.

În Republica Moldova, stocul ISD per capita a ajuns la 2,277 USD în 2024, plasând țara în partea inferioară a clasamentului regional. Doar Ucraina (1,441 USD) și Federația Rusă (1,492 USD) prezintă niveluri mai mici. În contrast, economiile cu o integrare investițională avansată — precum Estonia, Letonia, Lituania, Slovacia sau Muntenegru

— ating valori situate între 9,000 USD și peste 25,000 USD per capita. Acest decalaj evidențiază o capacitate superioară a acestor state de a atrage, reține și utiliza eficient capitalul străin, beneficiind de stabilitate economică, reforme structurale și sectoare cu productivitate ridicată.

Compararea stocului de ISD cu produsul intern brut (PIB) oferă o perspectivă complementară asupra gradului de integrare al capitalului străin în economie. În 2024, ponderea stocului ISD în PIB a constituit 30.1%, în ușoară scădere față de 2023 (33.0%), dar apropiată de media ultimilor ani.

În termeni comparativi, multe economii din regiune — în special statele baltice, Slovacia și o parte a țărilor din Balcani — înregistrează ponderi semnificativ mai ridicate, reflectând o integrare mai profundă în lanțurile valorice internaționale și o capacitate mai mare de a atrage proiecte investiționale complexe.

Sursa: UNCTADSTAT

În ansamblu, indicatorii arată că prezența capitalului străin în economia Republicii Moldova este semnificativă, dar încă modestă raportat la potențialul economic și la performanțele altor state din regiune. Creșterea constantă a stocului ISD din ultimul deceniu este un element pozitiv, însă ritmul acestei creșteri a rămas sub cel al economiilor cu politici mai consecvente și mai competitive de atragere a investițiilor.

Consolidarea cadrului investițional — prin reducerea barierelor administrative, predictibilitate fiscală, modernizarea infrastructurii și dezvoltarea sectoarelor cu valoare adăugată ridicată — va fi decisivă pentru creșterea ponderii ISD în PIB și pentru apropierea Moldovei de performanțele statelor din Europa Centrală și de Est.

Capitolul 2

Companii cu ISD vs. companii locale private și de stat

Analiza eficienței întreprinderilor cu investiții străine directe (ISD) și compararea acestora cu companiile cu capital local a fost realizată în baza datelor Biroului Național de Statistică (BNS), utilizând metodologia oficială privind identificarea întreprinderilor cu ISD¹.

Un deceniu de turbulențe și transformări structurale în peisajul investițional al Republicii Moldova

Potrivit datelor BNS, în anul 2024 numărul total al întreprinderilor raportoare a constituit 68,725², în creștere cu 7.8% față de 2023. Majoritatea covârșitoare sunt întreprinderi locale cu proprietate privată, reprezentând 92.7% din total.

Întreprinderile cu ISD au deținut o pondere de 5.7%, dintre care 3.9% companii străine și 1.8% companii mixte – o scădere considerabilă față de 2015, când acestea reprezentau 8.6% din total (5.0% străine și 3.6% mixte).

Întreprinderile publice rămân marginale, cu o pondere de numai 1.7%, dintre care 1.6% integral publice și 0.1% mixte (public–private).

În ultimii zece ani, mediul de afaceri a fost puternic afectat de multiple crize: turbulențele financiare din 2015, pandemia Covid-19, conflictul armat din Ucraina și perturbările în lanțurile logistice și energetice.

Criza din 2015 a afectat cel mai puternic întreprinderile private locale, care au scăzut cu 2,430 unități (–5.1% față de 2014). În comparație, întreprinderile cu ISD au demonstrat o reziliență superioară, reducându-se cu doar 83 de unități (–1.9%).

În anii premergători pandemiei, numărul companiilor cu ISD a rămas relativ stabil: scăderea companiilor mixte era compensată de creșterea celor cu capital străin integral. Pandemia a afectat însă inclusiv investitorii străini, în special pe cei integrați în lanțuri valorice globale.

¹ Conform definiției BNS, întreprinderile cu ISD sunt identificate în dependență de forma de proprietate și includ întreprinderile străine (cota capitalului străin al cărora constituie 100%) și întreprinderile mixte (cota capitalului străin al cărora este între 0% și 100%).

² Informația este elaborată în baza situațiilor financiare prezentate de către entități care țin contabilitatea în baza sistemului contabil în partida dublă, cu excepția băncilor, companiilor de asigurări și asociațiilor de economii și împrumut a cetățenilor, organizațiilor necomerciale și instituțiilor bugetare.

Conflictul din Ucraina a amplificat incertitudinea geopolitică, determinând o parte dintre investitori să privilegieze piețe mai stabile. În 2023, numărul întreprinderilor mixte a scăzut cu încă 140 de unități, ajungând la cel mai redus nivel al deceniului. Tot atunci, numărul total al întreprinderilor cu ISD a coborât la 3,794, minimum ultimilor zece ani.

2024 – începutul unei noi etape: consolidarea capitalului străin integral

Anul 2024 marchează o schimbare structurală clară în componența întreprinderilor cu ISD. Modelul mixt continuă să se contracte accelerat, coborând la 1,221 de companii — un nou minim istoric.

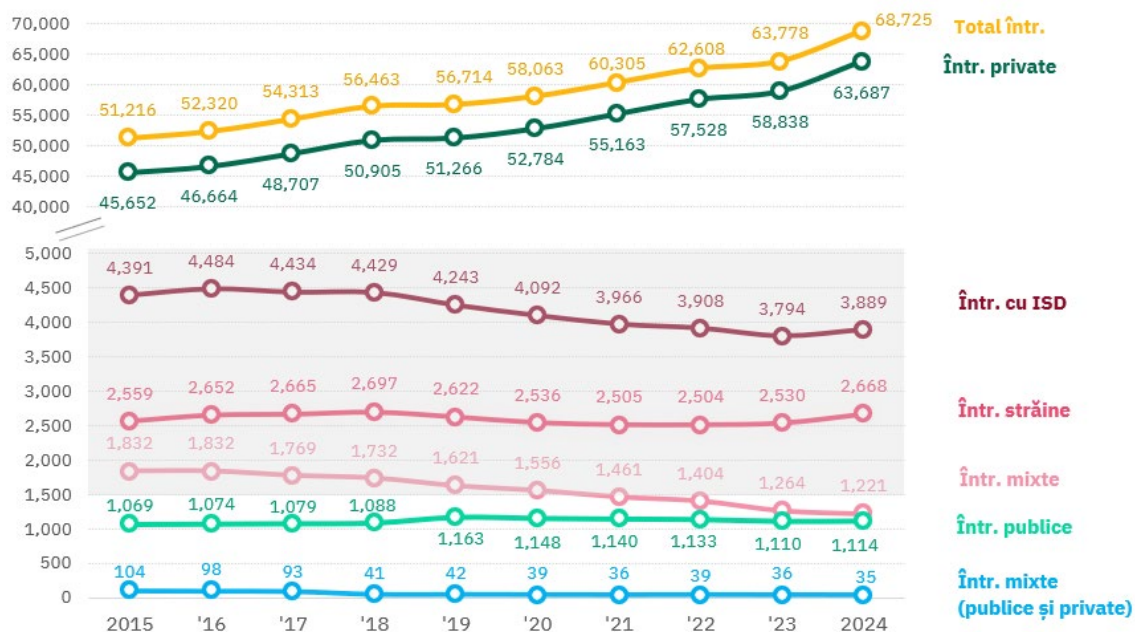
În contrast, companiile cu capital străin integral se consolidează puternic. În 2024, numărul lor a crescut cu 5.5% (+138 companii), cel mai rapid ritm din ultimul deceniu, atingând 2,668 de unități, nivel comparabil cu perioada pre-pandemică.

După șapte ani consecutivi de declin, numărul total al întreprinderilor cu ISD a crescut din nou (+2.5%), ajungând la 3,889 companii. Această evoluție a fost determinată exclusiv de extinderea companiilor cu capital străin integral.

Această reconfigurare structurală arată o preferință tot mai clară a investitorilor pentru forme de prezență investițională cu control direct, guvernanta unitară și structuri corporative mai simple — în detrimentul modelelor mixte, mai vulnerabile la volatilitate economică și geopolitică.

Figura 9

Evoluția numărului întreprinderilor în perioada 2015-2024, după formele de proprietate (unități)

Sursa: Datele BNS

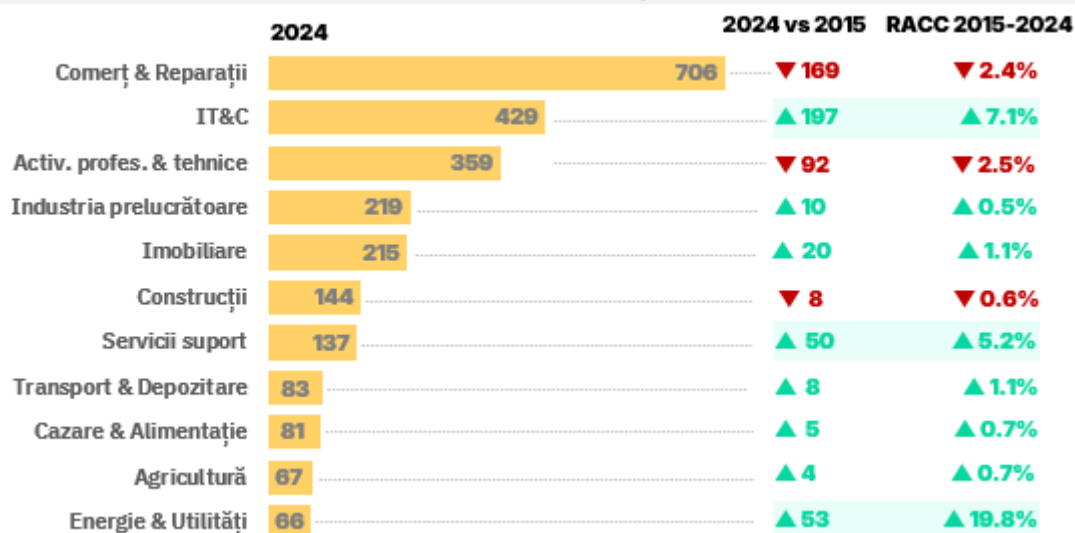
Schimbările sunt evidente și la nivel sectorial. Creșterea companiilor integral străine este concentrată în domenii dinamice și cu integrare internațională pronunțată:

- › IT&C – cea mai mare creștere absolută (+197 companii) și cea mai ridicată rată de creștere anuală compusă (RACC 7.1%);
- › Servicii suport – pe fondul accelerării proceselor globale de externalizare;
- › Energie și utilități – impulsionate de tranziția energetică și investițiile în infrastructură;
- › Tranzacții imobiliare – sector în expansiune constantă în ultimul deceniu.

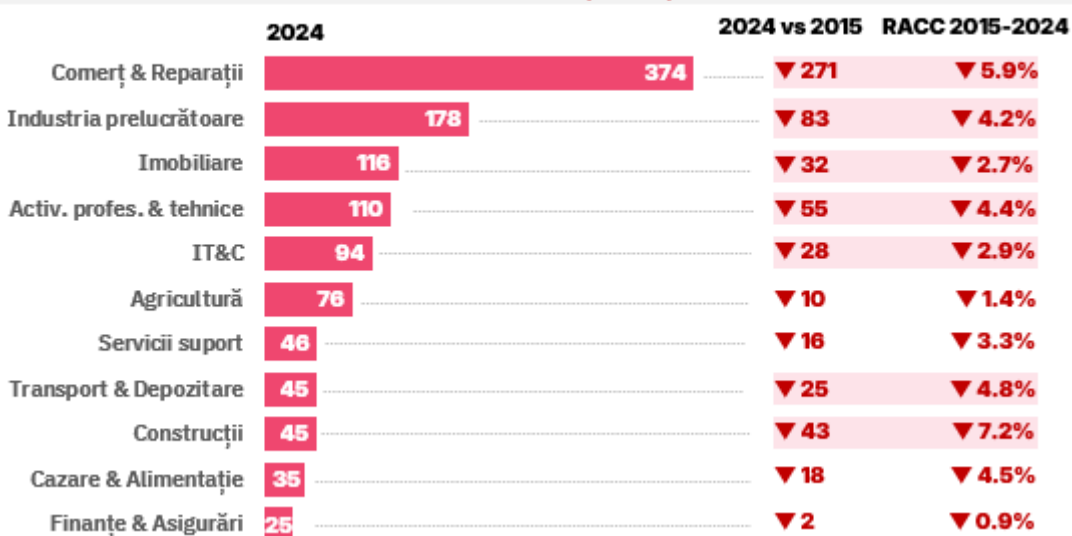
Figura 10

Numărul întreprinderilor cu ISD în 2024 și evoluția în perioada 2015-2024, după distribuția sectorială (unități și procente)

2,668 companii străine în 2024 (cu 109 mai multe față de 2015)

1,221 de companii mixte în 2024 (cu 611 mai puține față de 2015)

Sursa: Datele BNS

Deși extinderea segmentelor IT&C, servicii suport și energie indică o orientare tot mai clară a investitorilor către activități cu valoare adăugată ridicată, această evoluție nu a reușit încă să schimbe semnificativ performanța generală a ISD din Republica Moldova. Motivele sunt structurale: noile investiții sunt, în general, puțin intensive în capital, au o pondere încă redusă în totalul ISD și generează efecte limitate de integrare locală, întrucât modelele de afaceri ale acestor sectoare sunt preponderent „asset-light” și orientate spre export sau externalizare. Astfel, deși direcția este una pozitivă, impactul asupra volumelor totale de ISD rămâne moderat, iar transformarea structurală se reflectă gradual în statisticile agregate.

În schimb, companiile mixte au scăzut în aproape toate sectoarele economiei, cele mai mari diminuări fiind în comerț, industrie prelucrătoare, servicii profesionale & tehnice și construcții. Scăderea cumulată de 611 companii mixte reflectă atât retrageri ale unor investitori locali, cât și conversia unor companii existente în întreprinderi cu capital străin integral.

Perioada 2015–2024 marchează o reconfigurare structurală profundă a ISD în Republica Moldova: modelul mixt se află într-un declin accelerat, în timp ce companiile cu capital străin integral devin forma predominantă de prezență investițională. Expansiunea segmentelor IT&C, servicii suport și energie reflectă orientarea investitorilor către activități cu valoare adăugată ridicată și integrare internațională puternică. Aceste evoluții au implicații directe asupra politicilor de atragere a investițiilor, subliniind necesitatea unui cadru investițional modern, competitiv și adaptat unui mediu geopolitic în permanentă schimbare.

Numărul mediu de salariați

În 2024, întreprinderile din Republica Moldova au angajat aproximativ 543 de mii de salariați, un nivel apropiat de cel pre-pandemic. Structura ocupării rămâne dominată de întreprinderile private locale, care concentrează 65.5% din totalul angajaților. Întreprinderile publice și mixte public–private asigură 20.8% din ocupare, iar **companiile cu ISD angajează 13.7% — dintre care 9.9% în întreprinderile străine integral și 3.8% în companiile mixte.**

Dimensiunea medie a firmelor diferă considerabil în funcție de forma de proprietate. Media națională este de 7.9 angajați per întreprindere, dar întreprinderile publice și cele mixte public–private sunt mult mai mari (98 și, respectiv, 95 angajați). **Firmele cu ISD, cu o medie de 19.2 salariați,** se situează între companiile publice și cele private locale. În schimb, firmele autohtone — cele mai numeroase — au doar 5.6 angajați per companie, ceea ce le face structural mai vulnerabile la șocuri economice și la volatilitatea piețelor.

Între 2015 și 2019, numărul total al angajaților a crescut de la 510 la 552 de mii, impulsionat în principal de sectorul privat (+35.7 mii persoane). În aceeași perioadă, întreprinderile publice și mixte au înregistrat scăderi, pe fondul restructurărilor și

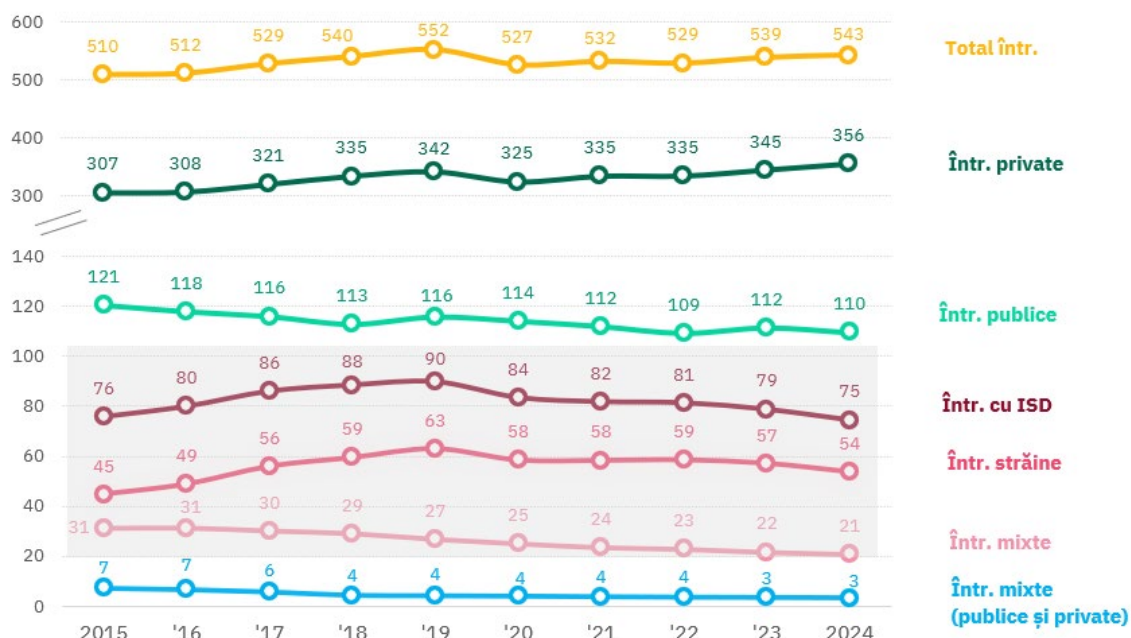
privatizărilor. Companiile cu ISD s-au extins solid înainte de pandemie, majorându-și efectivele de la 76 la 90 de mii de salariați, creștere generată integral de întreprinderile străine integral (+18.3 mii), în timp ce firmele mixte au continuat să piardă angajați.

Pandemia COVID-19 a provocat o contracție puternică a pieței muncii: la nivel național s-au pierdut 25.4 mii locuri de muncă, iar companiile cu ISD au fost afectate disproporționat (-6.3 mii salariați), în special întreprinderile străine, din cauza întreruperii lanțurilor valorice globale.

După 2021, ocuparea s-a redresat treptat. Sectorul privat autohton a reluat creșterea accelerată, atingând în 2024 un record istoric de 355.6 mii salariați — evoluție ce subliniază rolul său esențial în dinamica pieței muncii. În același timp, firmele publice și mixte au continuat un declin structural.

Figura 11

Evoluția numărului mediu de salariați la întreprinderi cu diferite forme de proprietate în perioada 2015-2024 (mii persoane)

Sursa: Datele BNS

Întreprinderile străine integral au înregistrat un vârf în 2019, cu 63.1 mii salariați, susținut de extinderea industriei prelucrătoare, ascensiunea sectorului IT&C și consolidarea segmentelor comerciale. Ulterior, efectivele s-au stabilizat în intervalul 57–58 mii, iar în 2024 s-au redus la 53.7 mii salariați, pe fondul recalibrării unor activități industriale și al plecării unor investitori majori (Fujikura, Coroplast).

Distribuția sectorială confirmă câteva centre majore de ocupare ale companiilor cu ISD în 2024:

- › Industria prelucrătoare – 23.8 mii salariați, rămâne pilonul principal al ocupării;

- › IT&C – 9.2 mii salariați, sectorul cu cea mai rapidă creștere, alimentat de extinderea serviciilor digitale și de competitivitatea Moldovei în domeniu;
- › Comerț și reparații – 8.8 mii salariați;
- › Creșteri suplimentare sunt vizibile în activități profesionale, construcții, transport și depozitare, energie și agricultură.

Expansiunea companiilor străine reflectă atât consolidarea investițiilor existente, cât și lansarea unor noi linii de producție și servicii, cu efecte directe asupra productivității, exporturilor și dezvoltării competențelor în piața muncii.

Figura 12

Numărul salariaților în întreprinderile cu ISD în 2024 și evoluția în perioada 2015-2024, după distribuția sectorială (unități și procente)

53,748 salariați angajați de companiile străine în 2024 (cu 8,951 mai mulți față de 2015)

	2024	2024 vs 2015	RACC 2015-2024
Industria prelucrătoare	23,847	▲ 5,223	▲ 2.8%
IT&C	9,154	▲ 4,669	▲ 8.2%
Comerț & Reparații	8,837	▼ 1,558	▼ 1.8%
Activ. profes. & tehnice	1,742	▼ 799	▼ 4.1%
Construcții	1,557	▲ 219	▲ 1.7%
Transport & Depozitare	1,486	▲ 184	▲ 1.5%
Servicii suport	1,313	▼ 2	▼ 0.02%
Sănătate & Social	1,261	▲ 828	▲ 12.6%
Cazare & Alimentație	997	▲ 275	▲ 3.7%
Energie & Termică	948	▲ 184	▲ 2.4%
Agricultură	895	▲ 206	▲ 2.9%
Finanțe & Asigurări	713	▼ 339	▼ 4.2%
Imobiliare	674	▼ 164	▼ 2.4%

20,822 salariați angajați de companiile mixte în 2024 (cu 10,251 mai puțini față de 2015)

	2024	2024 vs 2015	RACC 2015-2024
Prelucrătoare	8,741	▼ 4,650	▼ 4.6%
Comerț & Reparații	4,614	▼ 2,555	▼ 4.8%
IT&C	1,905	▼ 308	▼ 1.7%
Agricultură	928	▼ 1,337	▼ 9.4%
Finanțe & Asigurări	920	▲ 761	▲ 21.5%
Imobiliare	835	▼ 172	▼ 2.1%
Transport & Depozitare	573	▼ 53	▼ 1.0%
Cazare & Alimentație	497	▼ 331	▼ 5.5%
Construcții	308	▼ 401	▼ 8.8%
Recreere & Agrement	297	▼ 538	▼ 10.9%
Activ. profes. & tehnice	297	▼ 301	▼ 7.5%
Servicii suport	294	▼ 109	▼ 3.4%
Energie & Termică	276	▼ 51	▼ 1.9%

Sursa: Datele BNS

În contrast, companiile mixte au continuat să reducă semnificativ efectivele de personal: în 2024 angajau 20.8 mii persoane, cu 10.3 mii mai puține decât în 2015. Cele

mai pronunțate scăderi provin din industria prelucrătoare, comerț, construcții și transport. Doar câteva domenii — precum finanțele & asigurările sau agricultura — au menținut un trend pozitiv, confirmând că modelele investiționale hibride rămân relevante doar în anumite nișe.

În ansamblu, întreprinderile cu ISD — în special cele străine integral — rămân un angajator strategic pentru economia Moldovei, contribuind la modernizarea structurii ocupaționale, la integrarea în lanțurile valorice globale și la formarea capitalului uman. Sectorul privat local rămâne însă principalul motor al ocupării, în timp ce companiile mixte și publice continuă un trend descendent, reflectând ajustările structurale ale ultimului deceniu.

Venituri din vânzări

În 2024, întreprinderile din Republica Moldova au generat venituri totale de 668.6 miliarde lei, în creștere cu 5.1% față de anul precedent. Structura contribuțiilor rămâne stabilă: întreprinderile private locale au realizat 63.7% din vânzări, companiile cu ISD — 23.3% (15.0% străine și 8.2% mixte), iar cele publice și public-private — 13.0%.

Întreprinderile cu ISD continuă să se distingă prin niveluri superioare de productivitate. În 2024, acestea au înregistrat o productivitate a muncii cu 74% mai mare decât firmele private locale – un decalaj care, deși rămâne considerabil, se reduce treptat față de 2022 și 2023. Performanța superioară reflectă utilizarea eficientă a resurselor, know-how-ul managerial și integrarea în lanțurile valorice globale.

Întreprinderile mixte rămân, în medie, cele mai productive: 2,643 mii lei per angajat în 2024, chiar dacă sunt în scădere pentru al doilea an consecutiv. Chiar și așa, productivitatea lor depășește cu 121% nivelul firmelor locale, evidențiind avantajul combinării capitalului străin cu expertiza locală.

Întreprinderile cu capital străin integral au înregistrat o productivitate de 1,869 mii lei per angajat (+7.8% față de 2023), cu 56% peste firmele locale private și cu 52% peste media națională, confirmând rolul lor central în modernizarea economiei.

Întreprinderile private autohtone au obținut o productivitate de 1,199 mii lei (+6.4% față de anul precedent), foarte apropiată de media națională. Deși dinamica este pozitivă, decalajele față de companiile cu ISD rămân semnificative.

Întreprinderile publice continuă să prezinte cel mai redus nivel de productivitate, în pofida unei tendințe de creștere pe termen lung — semnalând necesitatea unor reforme structurale.

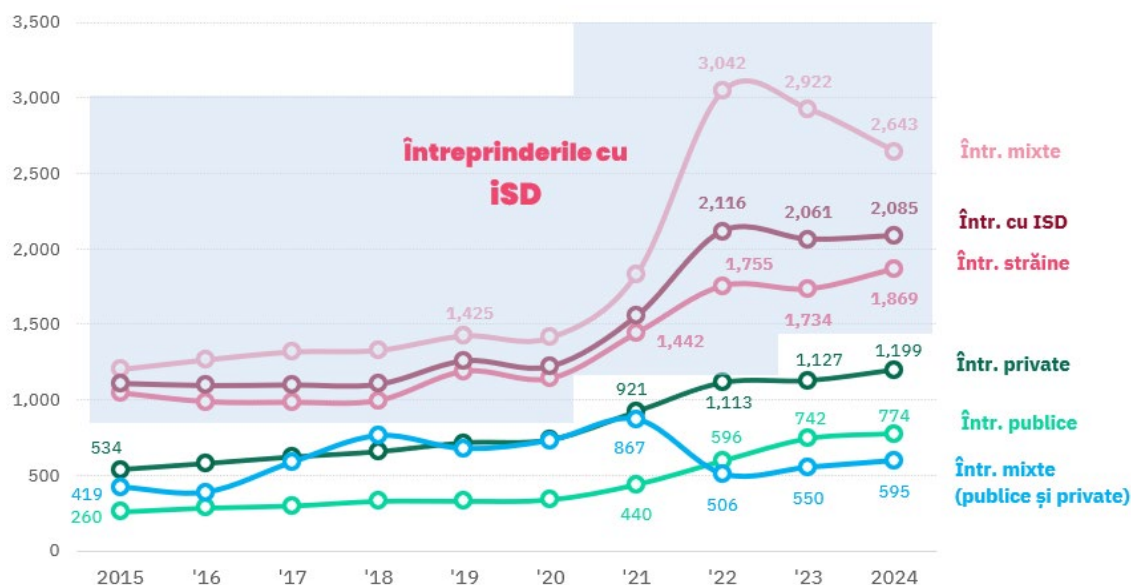
Superioritatea productivității întreprinderilor cu ISD este vizibilă în toate sectoarele majore ale economiei, susținută de tehnologie avansată, conectare internațională, eficiență operațională și standarde manageriale ridicate. Prin contrast, întreprinderile

private locale și cele publice necesită investiții semnificative în digitalizare, inovare și modernizare pentru a reduce decalajele persistente.

În acest context, companiile mixte și cele străine integral rămân pilonii productivității în Republica Moldova, contribuind disproporționat la valoarea economică adăugată.

Figura 13

Veniturile din vânzări per 1 angajat în cadrul întreprinderilor cu diferite forme de proprietate în perioada 2015-2024 (mii lei)

Sursa: Datele BNS

Profit (pierdere) până la impozitare

În 2024, întreprinderile din Republica Moldova au obținut un profit până la impozitare de 50.7 miliarde lei, în creștere cu 9.8% față de 2023. Structura profiturilor rămâne dominată de sectorul privat autohton, care generează 77.8% din total, beneficiind de o creștere constantă a productivității și de o diversificare tot mai pronunțată a activităților economice.

Întreprinderile cu ISD au contribuit cu 19.5% la profitul total, dintre care 12.2% revine companiilor cu capital străin integral, iar 7.3% celor mixte. Întreprinderile publice și cele mixte cu capital public continuă să aibă performanțe slabe, contribuind cu doar 2.7% și, respectiv, 0.05%, ceea ce confirmă vulnerabilități persistente de eficiență și guvernare.

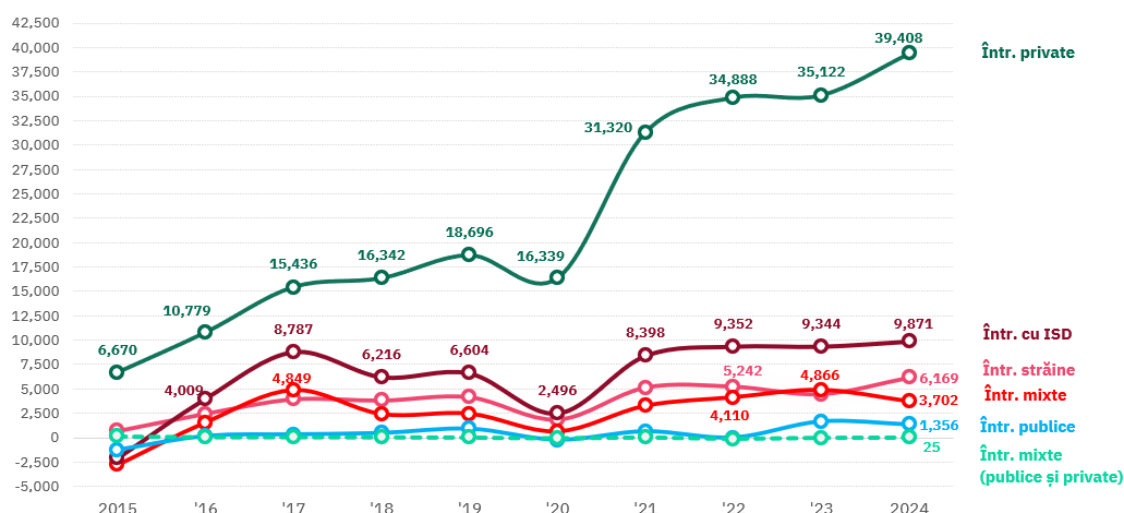
După declinul puternic generat de criza din 2015, întreprinderile cu ISD au revenit rapid pe profit, depășind nivelul anual de 6 miliarde lei în 2017–2019, cu un vârf de 8.8 miliarde lei în 2017. Pandemia a provocat o ajustare severă — profitul s-a redus de 2.6 ori, atingând 2.5 miliarde lei. Recuperarea care a urmat a fost însă mai rapidă decât media economiei: în perioada 2021–2024, companiile cu ISD au depășit constant nivelurile pre-pandemice, atingând în 2024 un nou record de 9.87 miliarde lei, cel mai ridicat nivel din ultimul deceniu.

În paralel, întreprinderile private locale au înregistrat cea mai rapidă creștere a profitului în ultimii zece ani, reflectând un proces amplu de optimizare operațională, adaptare competitivă și extindere a bazei antreprenoriale (+18,035 firme în 10 ani, cel mai ridicat ritm de creștere anuală).

Întreprinderile publice și cele mixte cu capital de stat continuă să manifeste performanțe modeste, evoluând în proximitatea pragului de rentabilitate și contribuind marginal la profitul consolidat — un semnal al problemelor structurale persistente: eficiență scăzută, subinvestiții și constrângeri de guvernanță.

Figura 14

Profitul (pierderea) până la impozitare a întreprinderilor cu diferite forme de proprietate în perioada 2015-2024 (mil. lei)

Sursa: Datele BNS

La nivel național, rentabilitatea vânzărilor a crescut ușor, ajungând la 7.58% în 2024 (față de 7.25% în 2023):

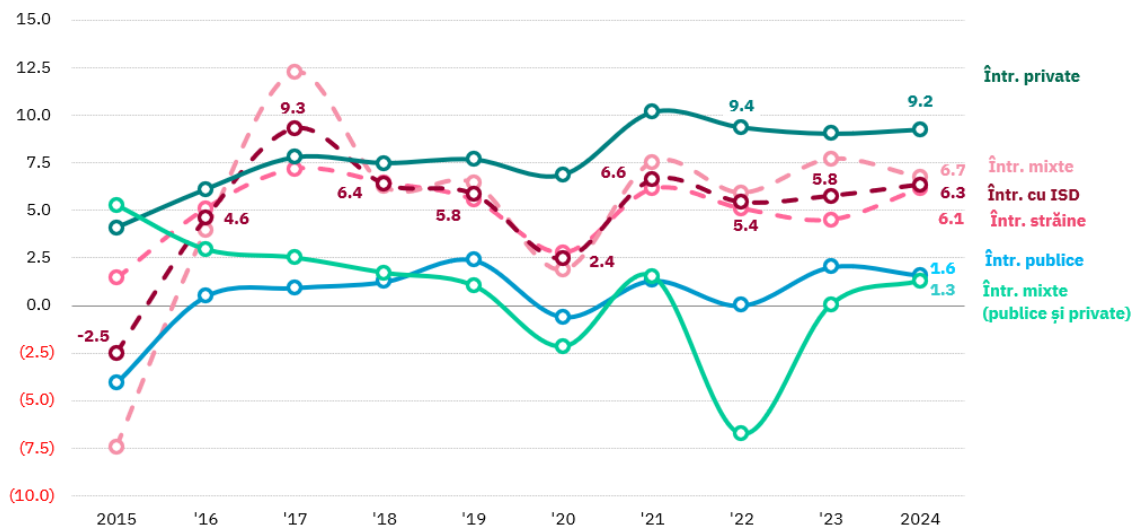
- › Întreprinderile cu ISD au înregistrat o rentabilitate medie de 6.35%, sub media națională, dar explicată structural prin sectoarele în care activează — industrii cu intensitate mare de capital (industria prelucrătoare, energie, telecomunicații), caracterizate prin marje reduse, dar valoare adăugată ridicată.
- › Întreprinderile mixte cu ISD au raportat o rentabilitate de 6.73%.
- › Întreprinderile străine integral: 6.14%.
- › Întreprinderile private locale: 7.58%, susținute de activități cu marje mai mari (comerț, servicii).
- › Întreprinderile publice rămân în partea inferioară a clasamentului, reflectând dificultăți structurale.

În ansamblu, companiile cu ISD generează valoare strategică pentru economie: productivitate superioară, tehnologii moderne, standarde de guvernanță ridicate și

integrare internațională, chiar dacă nivelul rentabilității nominale este moderat prin natura sectoarelor în care acestea operează.

Figura 15

Indicele rentabilității veniturilor din vânzări a întreprinderilor cu diferite forme de proprietate în perioada 2015-2024 (procente)

Sursa: Datele BNS

Cheltuielile privind impozitul pe venit din activitatea antreprenorială

În 2024, întreprinderile din Republica Moldova au achitat 7.2 miliarde lei sub formă de impozit pe venit din activitatea antreprenorială, în creștere cu 6.5% față de 2023.

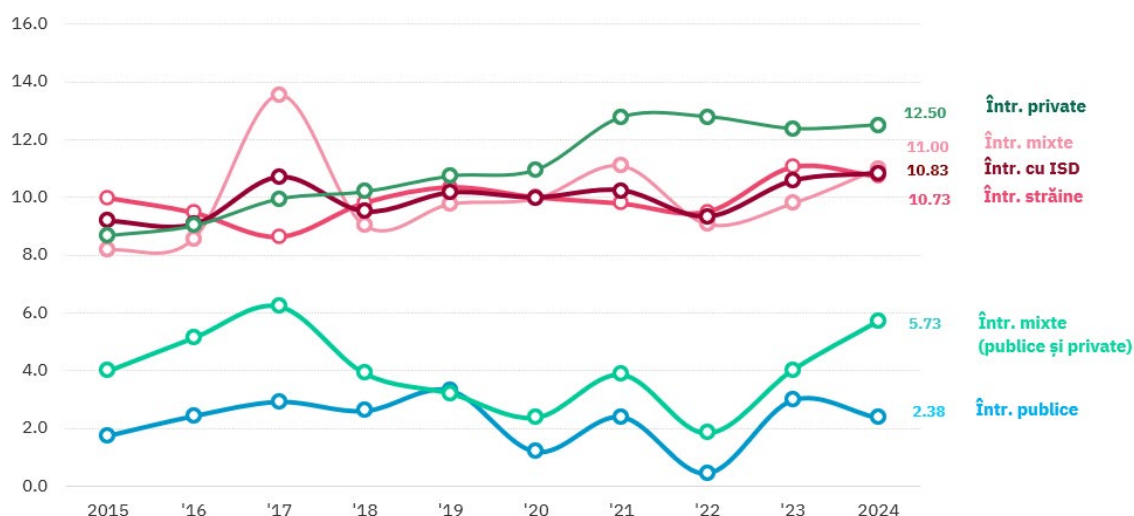
Structura contribuțiilor fiscale rămâne puternic concentrată în sectorul privat autohton, care a generat 73.8% din totalul impozitului pe venit acumulat la buget. Întreprinderile cu ISD au virat 23.3% din total — dintre care 14.9% revin companiilor cu capital străin integral și 8.4% întreprinderilor mixte. Întreprinderile publice și cele mixte cu participare publică au avut contribuțiile cele mai reduse, cu 2.8% și respectiv 0.2%.

Analiza impozitului pe venit raportat la veniturile din vânzări oferă o perspectivă suplimentară asupra performanțelor financiare și a disciplinei fiscale. Cea mai ridicată rată — 12.50 lei impozit la fiecare 1,000 lei venituri — este înregistrată de întreprinderile private locale, reflectând o contribuție fiscală proporțional mai mare.

În cazul întreprinderilor cu ISD, rata medie a fost de 10.83 lei la 1,000 lei venituri, nivel ce reflectă atât eficiența operațională superioară, cât și influența unor regimuri fiscale speciale aplicabile anumitor activități (precum facilitățile din zonele economice libere sau impozitul unic din Moldova IT Park). Chiar și în aceste condiții, companiile cu ISD asigură o contribuție fiscală absolută semnificativă, datorită volumelor mari de activitate, productivității ridicate și rolului lor central în sectoare cu valoare adăugată înaltă.

Figura 16

Rata impozitului pe venit la 1,000 lei venituri din vânzări la întreprinderile cu diferite forme de proprietate în perioada 2015-2024 (lei)

Sursa: Datele BNS

Salarii îndreptate spre achitare³

Conform datelor Serviciului Fiscal de Stat, în anul 2024 suma totală a salariilor îndreptate spre achitare (venitul salarial brut calculat pentru perioada fiscală de gestiune) a constituit aproximativ 98.2 miliarde lei. Întreprinderile cu ISD au avut o contribuție semnificativă, achitând 14.5 miliarde lei, ceea ce reprezintă 14.8% din totalul salariilor plătite în economie. Din această sumă, 9.65 miliarde lei au provenit de la companiile cu capital integral străin, iar 4.87 miliarde lei de la întreprinderile mixte cu participare străină.

Nivelul salarial brut din companiile cu ISD este considerabil mai ridicat decât cel al firmelor autohtone. În 2024, întreprinderile mixte cu capital străin au achitat un salariu mediu lunar brut de aproximativ 17.7 mii lei, iar companiile cu capital străin integral au atins un nivel de circa 16.8 mii lei. Per ansamblu, salariul mediu lunar în cadrul întreprinderilor cu ISD s-a situat la 17.1 mii lei, ceea ce reprezintă un nivel cu 93% mai mare decât salariul mediu achitat de companiile private locale, care a fost de 8.9 mii lei în 2024.

³ Acest compartiment, împreună cu cel următor privind contribuțiile angajatorilor pentru asigurările sociale de stat obligatorii ale salariaților, a fost elaborat în baza datelor administrative și statistice furnizate de Serviciul Fiscal de Stat, aferente salariilor brute îndreptate spre achitare și obligațiilor fiscale asociate.

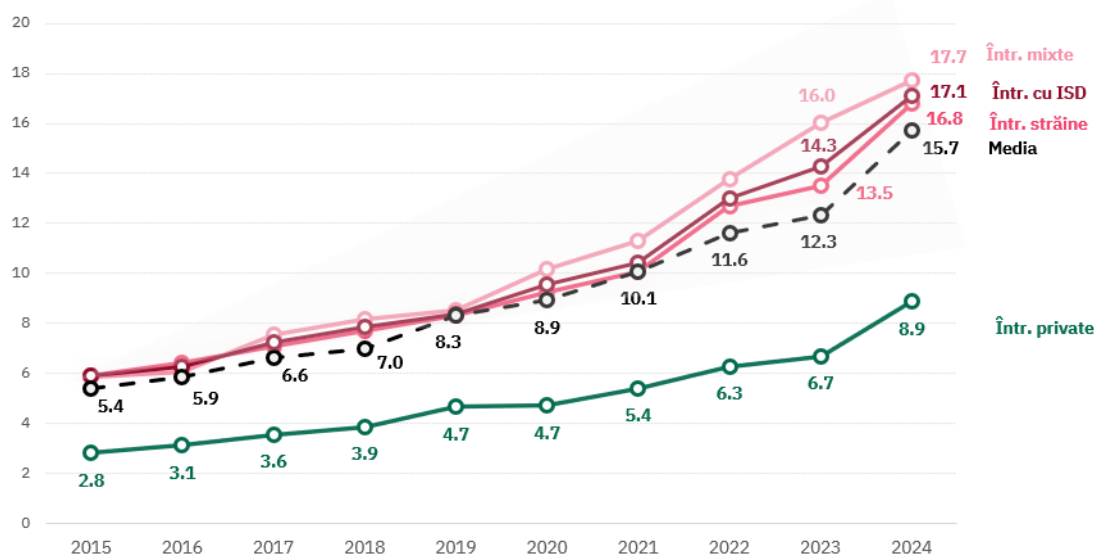
Informațiile privind salariații și veniturile salariale au fost extrase din dările de seamă fiscale prezentate Serviciului Fiscal de Stat în scopuri de administrare fiscală, în funcție de obiectul impunerii, după cum urmează:

- Declarația privind reținerea impozitului pe venit, a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală și a contribuțiilor de asigurări sociale de stat obligatorii calculate (formularul IPC21);
- Nota de informare privind salariul și alte plăți efectuate de către angajator în folosul angajaților, precum și plățile achitate rezidenților din alte surse de venit decât salariul și impozitul pe venit reținut din aceste plăți (formularul IALS21);
- Darea de seamă pe taxele locale (formularul TL13).

Diferențele salariale substanțiale dintre companiile cu ISD și cele locale reflectă rolul strategic al investițiilor străine în modernizarea economiei. Remunerarea superioară din companiile cu ISD stimulează profesionalizarea forței de muncă, facilitează transferul de competențe și know-how și contribuie la creșterea competitivității naționale. Prin standardele ridicate de management și prin practicile avansate de resurse umane, aceste întreprinderi generează beneficii structurale pe termen lung, consolidând atractivitatea Republicii Moldova pentru investiții și accelerând convergența cu economiile mai dezvoltate din regiune.

Figura 17

Evoluția salariului mediu lunar brut (îndreptat spre achitare), 2015–2024 (mii lei)

Sursa: Datele SFS

Contribuțiile angajatorilor pentru asigurările sociale de stat obligatorii ale salariaților

Cheltuielile angajatorilor pentru contribuțiile la asigurările sociale de stat obligatorii sunt direct determinate de nivelul remunerației plătite salariaților. În 2024, întreprinderile cu ISD au virat în bugetul asigurărilor sociale contribuții în valoare totală de 3.5 miliarde lei, echivalentul a 13.9% din totalul achitat la nivelul întregii economii.

Din această sumă, companiile cu capital străin integral au contribuit cu 2.3 miliarde lei (9.2%), iar întreprinderile mixte cu participare străină cu 1.2 miliarde lei (4.7%). Această pondere ridicată reflectă atât nivelul mai înalt al salariilor din companiile cu ISD, cât și specializarea lor în sectoare cu productivitate și valoare adăugată superioară.

În medie, întreprinderile cu ISD au achitat în 2024 aproximativ 49.2 mii lei per salariat sub formă de contribuții sociale obligatorii — aproape dublu față de întreprinderile private locale, unde contribuțiile au fost de 26.0 mii lei per salariat. Diferența

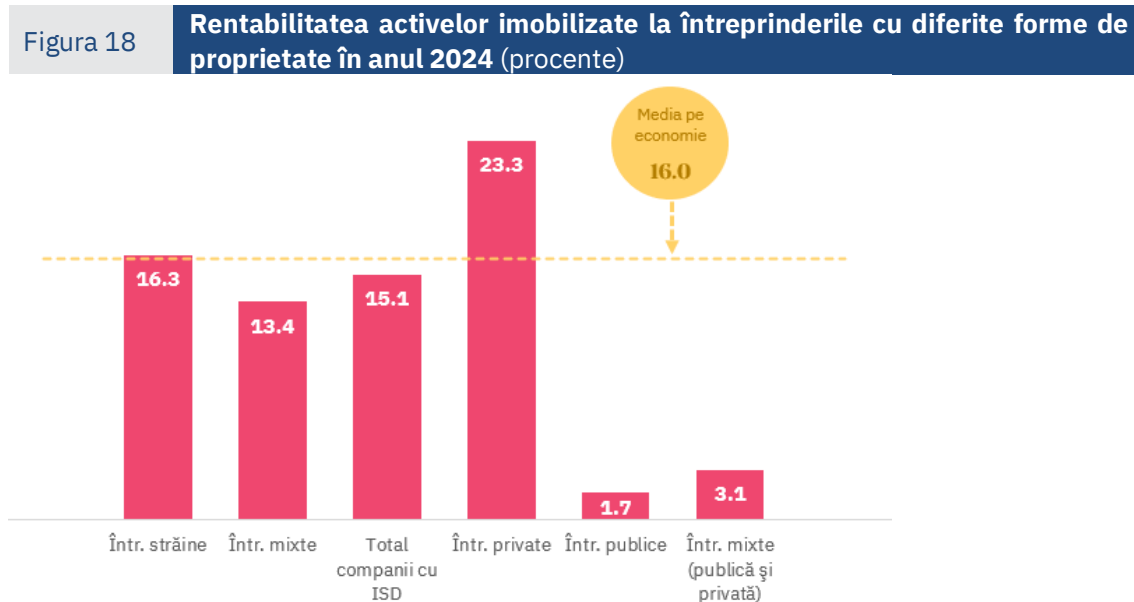
evidențiază decalajul salarial semnificativ și rolul companiilor cu ISD în susținerea bazei de finanțare a sistemului public de protecție socială.

Contribuțiile mai mari ale acestor companii depășesc astfel impactul economic strict, având un efect direct asupra sustenabilității fondurilor sociale și asupra capacității statului de a menține un nivel adecvat de protecție socială. Prin salariile mai ridicate pe care le oferă, companiile cu ISD contribuie simultan la creșterea nivelului de trai al angajaților și la consolidarea stabilității financiare a sistemului social național.

Rentabilitatea activelor imobilizate

În 2024, întreprinderile cu ISD dețineau 20.7% din totalul activelor imobilizate ale întreprinderilor raportoare din Republica Moldova, dintre care 12.0% reveneau întreprinderilor cu capital străin integral și 8.7% întreprinderilor mixte. Rentabilitatea activelor imobilizate – calculată ca raport între profitul până la impozitare și valoarea activelor imobilizate – variază semnificativ în funcție de structura și specificul sectorial al fiecărei categorii de întreprinderi.

Industria cu intensitate mare a capitalului, precum industria prelucrătoare, producția și furnizarea energiei electrice sau utilitățile, au în mod natural o rentabilitate mai scăzută, dat fiind necesarul ridicat de investiții în infrastructură și tehnologie. Prin contrast, sectoarele de servicii, caracterizate prin active fixe reduse, tind să înregistreze valori mult mai mari ale acestui indicator.

Sursa: Calculat în baza datelor BNS

În 2024, întreprinderile private locale au înregistrat cea mai ridicată rentabilitate a activelor imobilizate – 23.3%, semnificativ peste media națională de 16.0%. Acest rezultat reflectă concentrarea lor în sectoare cu rotație rapidă a capitalului, precum comerțul sau tranzacțiile imobiliare, unde volumul activelor fixe este redus.

În cazul întreprinderilor cu ISD, rentabilitatea activelor imobilizate a constituit 15.1%, apropiată de media națională. Întreprinderile cu capital străin integral au înregistrat 16.3%, iar cele mixte 13.4%. Nivelurile moderate sunt asociate structurii sectoriale a ISD, concentrate în industrii capital-intensive — industria prelucrătoare, logistică, telecomunicații — unde marjele sunt mai reduse, dar contribuția la productivitate și modernizarea economiei este substanțială.

Cele mai scăzute rentabilități au fost raportate de întreprinderile mixte cu participare publică (3.1%) și de cele publice (1.7%). Aceste rezultate indică probleme structurale persistente: eficiență operațională redusă, investiții întârziate și expunere predominantă în ramuri cu active fixe masive și ciclu lung de recuperare.

În ansamblu, datele subliniază diferențe importante între modele de proprietate și structuri economice. Întreprinderile private locale beneficiază de expunerea în sectoare cu capital fix redus, în timp ce companiile cu ISD operează în industrii cu intensitate mare a capitalului, unde rentabilitatea nominală este moderată, dar impactul economic — în termeni de productivitate, tehnologie și integrare globală — este mult mai pronunțat.

Capitolul 3

Impactul ISD asupra economiei Republicii Moldova

Contribuția întreprinderilor cu ISD la formarea PIB-ului

Participarea investițiilor străine directe (ISD) la formarea PIB-ului este un indicator esențial al rolului investitorilor străini în economiile emergente. În Republica Moldova, evoluția acestui indicator pe parcursul anilor 2015–2024 a reflectat atât transformările structurale ale economiei interne, cât și schimbările din mediul regional și global care au influențat deciziile investiționale.

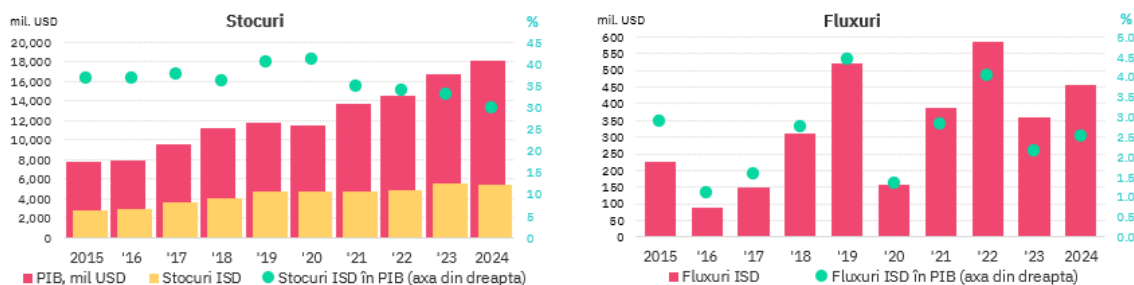
Ponderea fluxurilor nete de ISD în PIB a variat considerabil în acest interval. Cea mai ridicată valoare a fost înregistrată în 2019 (4.44%), pe fondul unor intrări investiționale robuste. În schimb, anul 2016 a consemnat cel mai scăzut nivel (1.10%), pe fundalul reducerii intrărilor de capital și al unui climat investițional extern nefavorabil.

În 2024, fluxurile nete de ISD au atins 458.4 mil. USD, echivalentul a 2.52% din PIB, în creștere moderată față de 2023 (2.16%). Această evoluție a fost determinată preponderent de reinvestirea profiturilor, care a rămas principala componentă a fluxurilor ISD, reflectând performanța solidă a companiilor cu capital străin și decizia acestora de a consolida operațiunile existente într-un context geopolitic volatil.

Pe partea stocurilor, raportul ISD în PIB a înregistrat o tendință descendentă în ultimii ani. După vârful de 41.2% din 2020 — influențat inclusiv de contracția PIB provocată de pandemie — ponderea stocului ISD a coborât la 30.1% în 2024. Scăderea reflectă nu retrageri de capital, ci expansiunea PIB și efectele reevaluărilor negative și ale deprecierei monedei naționale asupra valorii exprimate în USD.

Figura 19

Ponderea stocurilor și fluxurilor de ISD în PIB, 2015-2024

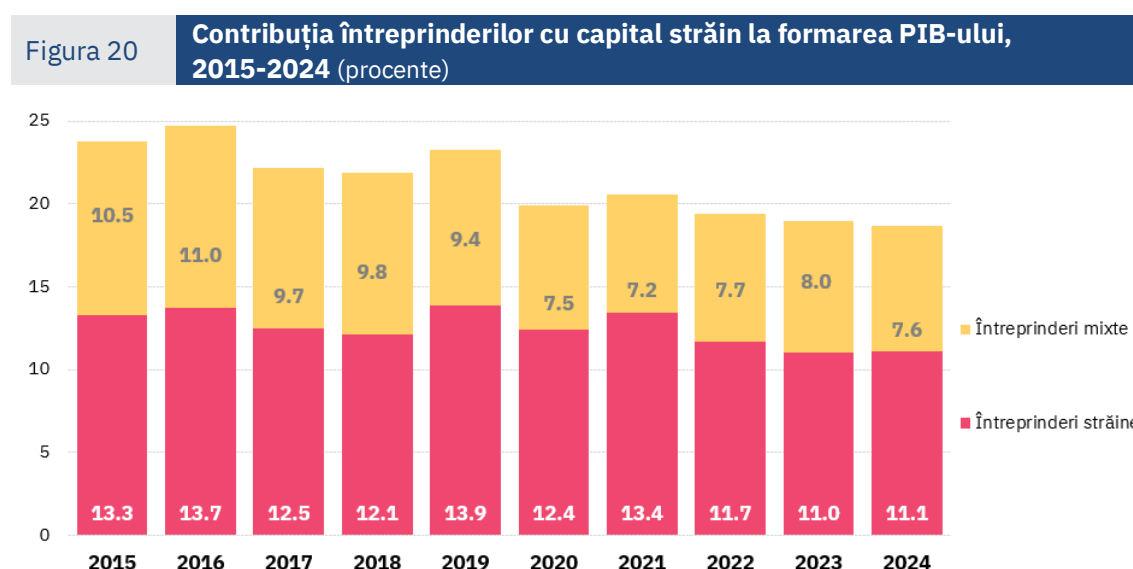

Sursa: Datele BNM, Conturile internaționale ale Republicii Moldova

În 2024, întreprinderile cu capital străin au generat un PIB de 60,54 miliarde lei, contribuind cu 18,7% la PIB-ul total al Republicii Moldova.

Deși ponderea cumulată a capitalului străin (integral și mixt) în formarea PIB-ului a înregistrat o scădere graduală față de nivelurile de peste 23% consemnate în perioada 2015–2019, valoarea absolută a PIB-ului generat de întreprinderile cu ISD a continuat să crească. Această evoluție reflectă reziliența operațională și continuitatea activității companiilor cu capital străin într-un context economic marcat de șocuri externe succesive, incertitudine geopolitică și volatilitate macroeconomică.

În același timp, sectorul privat autohton a înregistrat o dinamică de creștere mai rapidă în perioada 2021–2024 comparativ cu companiile cu capital străin, indicând o maturizare progresivă a mediului de afaceri local și un potențial sporit de integrare în lanțurile valorice regionale și globale. Menținerea unei interacțiuni echilibrate și complementare între capitalul autohton și cel străin va rămâne un factor-cheie pentru asigurarea unei creșteri economice sustenabile, echilibrate și competitive pe termen mediu și lung.

Sursa: Datele BNM, Conturi Naționale și Regionale

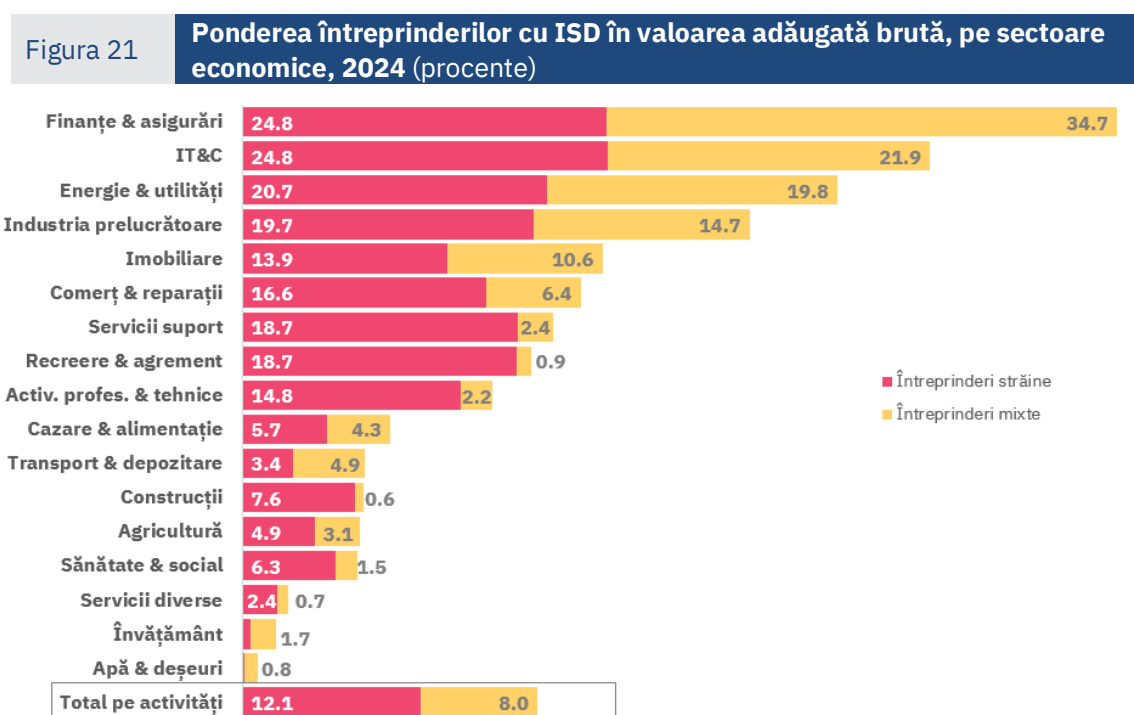
Ponderea întreprinderilor cu ISD în valoarea adăugată brută (VAB), pe sectoare economice

În anul 2024, întreprinderile cu ISD, atât cele cu capital străin integral, cât și cele mixte, au contribuit cu 20.1% la valoarea adăugată brută (VAB) generată la nivelul economiei Republicii Moldova. Din această pondere, 12.1% revine întreprinderilor cu capital străin integral, iar 8.0% întreprinderilor mixte.

Distribuția VAB generate de întreprinderile cu ISD pe sectoare economice evidențiază contribuții semnificative în domenii-cheie, după cum urmează:

- › Activități financiare și de asigurări – cea mai ridicată pondere, de 59.5% din VAB-ul total al sectorului;
- › Informații și comunicații – o contribuție de 46.7%;
- › Energie electrică și termică, gaze și apă – 40.4% din total;
- › Industria prelucrătoare – o cotă de 34.5%;
- › Tranzacții imobiliare – 24.5%;
- › Comerț și reparații – 23.0%;
- › Activități de servicii administrative și servicii suport – 21.1%.

Aceste rezultate subliniază rolul strategic al întreprinderilor cu ISD în sectoarele economice cu valoare adăugată ridicată, confirmând contribuția lor esențială la dezvoltarea structurală, modernizarea și diversificarea economiei Republicii Moldova.

Sursa: Datele BNS

Structura PIB-ului generat de întreprinderile cu ISD, pe activități economice

Structura PIB-ului generat de întreprinderile cu ISD se diferențiază semnificativ de structura generală a economiei Republicii Moldova, reflectând o concentrare mult mai pronunțată în sectoare cu valoare adăugată ridicată și intensitate tehnologică, comparativ cu economia națională per ansamblu. Această particularitate evidențiază rolul strategic al ISD în modernizarea structurală a economiei.

În cazul companiilor cu capital străin, valoarea adăugată este concentrată preponderent în următoarele activități:

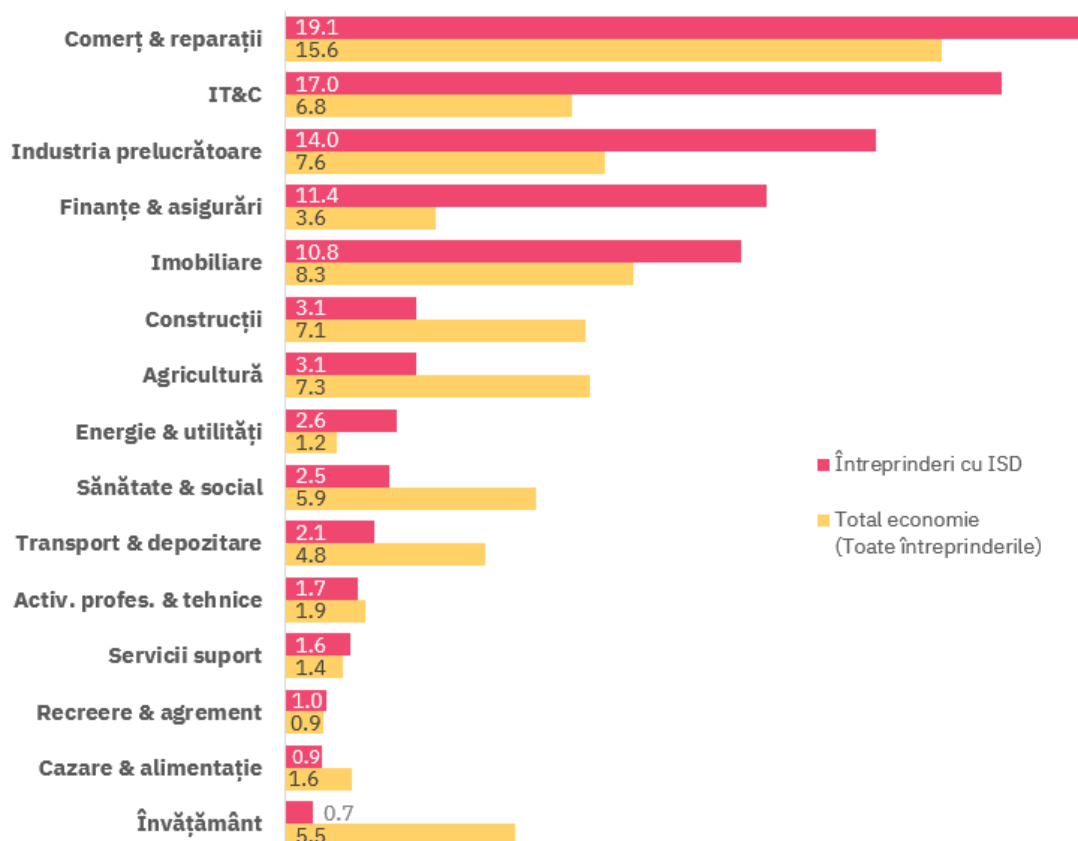
- › Comerț cu ridicata și cu amănuntul – 19.1%;
- › Informații și comunicații – 17.0%;

- › Industria prelucrătoare – 14.0%;
- › Activități financiare și de asigurări – 11.4%;
- › Tranzacții imobiliare – 10.8%.

În ansamblu, aceste sectoare concentrează aproximativ 72.4% din PIB-ul generat de întreprinderile cu ISD, indicând un grad ridicat de specializare sectorială și o orientare către activități cu productivitate superioară și integrare mai profundă în lanțurile economice moderne.

Figura 22

Structura PIB-ului pe activități economice: întreprinderi cu ISD vs. total economie, (procente)

Sursa: Datele BNS

La nivelul economiei naționale, structura valorii adăugate este mai diversificată, fiind dominată de un mix mai larg de activități, dintre care cele mai relevante sunt:

- › Comerț cu ridicata și cu amănuntul – 15.6%;
- › Tranzacții imobiliare – 8.3%;
- › Industria prelucrătoare – 7.6%;
- › Agricultură – 7.3%;
- › Construcții – 7.1%.

Împreună, aceste sectoare generează circa 46% din PIB-ul total al economiei, ceea ce indică o structură mai fragmentată și o dependență relativ mai mare de activități tradiționale.

Această diferență structurală confirmă faptul că întreprinderile cu ISD joacă un rol esențial în sectoarele industriale, tehnologice și financiare, contribuind decisiv la creșterea productivității, modernizarea bazei economice și sporirea competitivității pe termen lung a Republicii Moldova.

Ponderea întreprinderilor cu ISD în numărul agenților economici

În ultimul deceniu, ponderea întreprinderilor cu investiții străine directe (ISD) în totalul companiilor active în Republica Moldova a înregistrat o tendință descendentă, coborând de la 8.6% în 2015 la 5.7% în 2024. Această scădere nu reflectă o retragere masivă a capitalului străin, ci este determinată în principal de dinamica companiilor mixte, structură tot mai puțin preferată în contextul actual.

Întreprinderile mixte au înregistrat un declin accentuat: de la 1,832 companii în 2014 la doar 1,221 în 2024. Ponderea lor în totalul companiilor s-a redus de la 3.6% în 2015 la 1.8% în 2024. Acest recul este asociat cu reorganizări interne, ieșirea din piață a unor parteneri locali și preluări integrale de către investitorii străini, dar și cu vulnerabilitatea acestor structuri în perioade de volatilitate economică și geopolitică.

În schimb, numărul întreprinderilor cu capital străin integral a rămas relativ stabil pe parcursul deceniului. În 2024, acestea însumau 2,668 companii – un nivel apropiat de maximul perioadei analizate (2,697 în 2018). Totuși, creșterea accelerată a bazei antreprenoriale autohtone a dus la reducerea ponderii lor relative, care a ajuns la 3.9% din totalul întreprinderilor.

Per ansamblu, aceste evoluții reflectă un proces de consolidare structurală a segmentului ISD: numărul companiilor se reduce modest, dar structura se schimbă în favoarea întreprinderilor cu capital străin integral – forme mai robuste, mai eficiente și mai conforme cu modelele investiționale moderne. Această tranziție are loc într-un context marcat de schimbări geopolitice semnificative și de creșterea continuă a sectorului privat autohton.

Tabelul 1	Evoluția ponderii întreprinderilor cu ISD în numărul total al întreprinderilor în perioada 2015-2024 (procente)									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Întreprinderi străine	5.0	5.1	4.9	4.8	4.6	4.4	4.2	4.0	4.0	3.9
Întreprinderi mixte	3.6	3.5	3.3	3.1	2.9	2.7	2.4	2.2	2.0	1.8
Total companii cu ISD	8.6	8.6	8.2	7.8	7.5	7.0	6.6	6.2	6.0	5.7

Sursa: Datele BNS și calculele autorilor

Ponderea întreprinderilor cu ISD în ocuparea forței de muncă

În ultimii zece ani, ponderea forței de muncă angajate în întreprinderile cu investiții străine directe (ISD) s-a redus moderat, de la 14.9% în 2015 la 13.7% în 2024. Această scădere nu reflectă retragerea investitorilor străini, ci este determinată exclusiv de diminuarea ocupării în întreprinderile mixte — structuri care și-au pierdut treptat relevanța în peisajul investițional al Moldovei.

Întreprinderile cu capital străin integral au avut, dimpotrivă, o evoluție robustă. Numărul lor de angajați a crescut de la 44.8 mii în 2015 la 53.8 mii în 2023, atingând un vârf istoric în 2019 (circa 63 mii de persoane). Această extindere a fost susținută de creșterea industriei prelucrătoare, dinamica sectorului IT&C și consolidarea activităților orientate spre export.

În contrast, întreprinderile mixte au înregistrat un declin accentuat al ocupării: de la 31.1 mii angajați în 2015 la doar 20.8 mii în 2024, o reducere de peste 10 mii de persoane. Această contracție reflectă reorganizări corporative, preluări integrale ale capitalului de către investitori străini și ieșiri de pe piață ale unor companii mai puțin competitive.

Structura dimensională a companiilor cu ISD s-a modificat gradual. Dacă în 2015 atât companiile străine, cât și cele mixte aveau în medie aproximativ 17 angajați, în 2024 întreprinderile cu capital străin integral au ajuns la o medie de 20 angajați, în timp ce firmele mixte au rămas la nivelul inițial. Această evoluție evidențiază extinderea capacităților operaționale ale investitorilor străini și stagnarea modelului mixt.

Per ansamblu, dinamica deceniului 2015–2024 relevă o consolidare a rolului întreprinderilor cu capital străin integral în piața muncii, în timp ce modelul investițional mixt continuă un declin structural, pierzând atât pondere în totalul ISD, cât și relevanță în ocuparea forței de muncă.

Tabelul 2	Evoluția ponderii întreprinderilor cu ISD în total salariați în perioada 2015-2024 (procente)									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Întreprinderi străine	8.8	9.5	10.6	11.0	11.4	11.1	11.0	11.1	10.6	9.9
Întreprinderi mixte	6.1	6.1	5.7	5.4	4.8	4.7	4.4	4.3	4.0	3.8
Total companii cu ISD	14.9	15.6	16.3	16.4	16.3	15.9	15.4	15.4	14.6	13.7

Sursa: Datele BNS

Ponderea întreprinderilor cu ISD în venituri din vânzări

În perioada 2015–2024, ponderea întreprinderilor cu investiții străine directe (ISD) în volumul total al veniturilor din vânzări s-a redus de la 29.8% la 23.2%. Această scădere nu indică o diminuare a performanței companiilor cu ISD, ci reflectă în principal expansiunea accelerată a sectorului privat autohton, care a crescut mai rapid decât segmentul investițional străin.

Pe întreg parcursul decadei, întreprinderile cu ISD au continuat să genereze un volum de venituri mult mai mare decât ar sugera ponderea lor în ocuparea forței de muncă. În 2024, companiile cu ISD angajau doar 13.7% din totalul salariaților, dar generau 23.2% din veniturile economiei, confirmând productivitatea superioară a investitorilor străini și eficiența lor operațională.

Declinul ponderii veniturilor nu este asociat unei deteriorări a performanței ISD, ci structurii în schimbare a economiei. Pe de o parte, întreprinderile locale private au înregistrat creșteri solide ale performanței și numărului de companii; pe de altă parte, segmentul mixt — tradițional o componentă semnificativă a ISD — s-a contractat puternic, reducându-și contribuția la veniturile totale.

În 2024, decalajul de productivitate între companiile cu ISD și cele locale private rămâne considerabil, situându-se în jurul 74%. Acest diferențial confirmă rolul strategic al investițiilor străine în modernizarea economiei, în adoptarea tehnologiilor avansate, în creșterea standardelor manageriale și în integrarea în lanțuri valorice internaționale.

Tabelul 3	Evoluția ponderii întreprinderilor cu ISD în volumul total al veniturilor din vânzări în perioada 2015-2024 (procente)									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Întreprinderi străine	16.6	16.0	16.6	16.6	18.8	17.5	17.2	16.8	15.6	15.0
Întreprinderi mixte	13.2	13.1	12.0	10.8	9.6	9.3	8.8	11.4	9.9	8.2
Total companii cu ISD	29.8	29.1	28.6	27.4	28.4	26.7	26.1	28.2	25.5	23.2

Sursa: Datele BNS

Ponderea întreprinderilor cu ISD în volumul de cheltuieli privind impozitul pe venit

Întreprinderile cu investiții străine directe (ISD) continuă să aibă un rol important în formarea veniturilor bugetare ale Republicii Moldova, în special prin impozitul pe venit aferent activității antreprenoriale. Deși ponderea lor relativă în totalul impozitului pe venit s-a redus în ultimul deceniu, acestea rămân un contribuitor fiscal major, reflectând dimensiunea operațiunilor lor economice și nivelul ridicat al conformării fiscale.

În perioada 2015–2024, ponderea companiilor cu ISD în totalul impozitului pe venit acumulat la buget a scăzut de la 34.2% la 23.3%. Această diminuare nu reflectă o slăbire a performanței companiilor cu capital străin, ci mai degrabă creșterea accelerată a contribuției fiscale a sectorului privat autohton, determinată de extinderea numărului de întreprinderi, îmbunătățirea profitabilității și consolidarea capacității antreprenoriale locale.

De altfel, în ultimii zece ani, impozitul pe venit achitat de companiile cu ISD a crescut de 2.2 ori, în timp ce contribuțiile întreprinderilor locale au avansat de 3.7 ori, recalibrând astfel ponderea relativă dintre cele două grupuri.

Tabelul 4	Evoluția ponderii întreprinderilor cu ISD în volumul total al cheltuielilor privind impozitul pe venit în perioada 2015-2024 (procente)									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Întreprinderi străine	20.6	18.3	15.3	17.8	19.9	18.1	15.3	15.2	16.2	14.9
Întreprinderi mixte	13.5	13.6	17.3	10.7	9.5	9.6	8.9	9.9	9.1	8.4
Total companii cu ISD	34.2	31.9	32.5	28.4	29.4	27.7	24.2	25.1	25.3	23.3

Sursa: Datele BNS

În anul 2024, companiile cu ISD au contribuit cu 23.3% din totalul impozitului pe venit colectat la buget, confirmând rolul lor fiscal major. Nivelul acestei contribuții reflectă atât volumul activităților economice desfășurate, cât și disciplina fiscală ridicată a investitorilor străini, elemente esențiale pentru stabilitatea finanțelor publice și pentru reziliența bugetară a Republicii Moldova.

Ponderea întreprinderilor cu ISD în suma totală a salariului îndreptat spre achitare în perioada fiscală de gestiune

Ponderea întreprinderilor cu investiții străine directe (ISD) în fondul total al salariilor îndreptate spre achitare a urmat un trend ușor descendent în ultimul deceniu. Dacă în 2015 companiile cu ISD achitau 15.6% din totalul salariilor, această pondere a scăzut la 14.8% în 2024. Evoluția nu reflectă o diminuare a rolului acestor companii, ci mai degrabă expansiunea mult mai rapidă a fondului de salarizare în sectorul privat local, pe fondul creșterii numărului de întreprinderi și diversificării activităților economice autohtone.

Tabelul 5	Evoluția ponderii întreprinderilor cu ISD în suma totală a salariului îndreptat spre achitare în perioada 2015-2024 (procente)									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Întreprinderi străine	9.9	10.3	10.9	11.2	11.3	10.7	10.6	11.0	10.3	9.8
Întreprinderi mixte	5.7	5.9	5.8	5.7	5.4	5.2	5.3	5.2	5.2	5.0
Total companii cu ISD	15.6	16.1	16.7	16.9	16.7	16.0	15.9	16.2	15.5	14.8

Sursa: Datele SFS

Deși ponderea lor în fondul total de salarizare s-a redus ușor, companiile cu ISD continuă să se distingă prin niveluri salariale semnificativ superioare. În 2024, acestea au achitat un salariu mediu lunar cu aproximativ 93% mai mare decât salariul mediu plătit de întreprinderile private locale. Această diferență subliniază productivitatea superioară a companiilor cu ISD, concentrarea lor în sectoare cu intensitate tehnologică și capital ridicat, unde standardele salariale sunt în mod structural mai mari, și rolul lor esențial în atragerea, formarea și retenția personalului calificat.

Prin salariile competitive și prin cerințele profesionale ridicate, întreprinderile cu ISD contribuie la profesionalizarea capitalului uman, la creșterea veniturilor disponibile ale gospodăriilor și la convergența treptată a salariilor din Republica Moldova cu cele din economiile europene.

Ponderea întreprinderilor cu ISD în volumul activelor imobilizate

Întreprinderile cu investiții străine directe (ISD) au un rol structural în formarea și modernizarea activelor imobilizate ale economiei Republicii Moldova — echipamente industriale, infrastructură tehnologică, utilități, capacități de producție și active cu utilizare socială, care determină productivitatea și competitivitatea pe termen lung. În 2024, companiile cu ISD dețineau 20.7% din totalul activelor imobilizate ale economiei, dintre care 12.0% aparțineau întreprinderilor cu capital străin integral, iar 8.7% întreprinderilor mixte.

Deși ponderea activelor imobilizate ale companiilor cu ISD în totalul economiei a scăzut în ultimul deceniu — de la 27.8% în 2015 la 20.7% în 2024 — valoarea absolută a acestor active a crescut cu circa 31%, ceea ce confirmă investiții continue în tehnologii, linii de producție și capacități operaționale, chiar și într-un context geopolitic incert.

Tabelul 6	Evoluția ponderii întreprinderilor cu ISD în volumul total al activelor imobilizate în perioada 2015-2024 (procente)									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Întreprinderi străine	13.6	14.2	14.3	14.9	15.1	15.2	14.3	13.7	12.8	12.0
Întreprinderi mixte	14.2	13.7	13.3	12.3	12.3	11.3	11.1	10.6	9.2	8.7
Total companii cu ISD	27.8	27.8	27.6	27.2	27.4	26.5	25.4	24.3	22.0	20.7

Sursa: Datele BNS

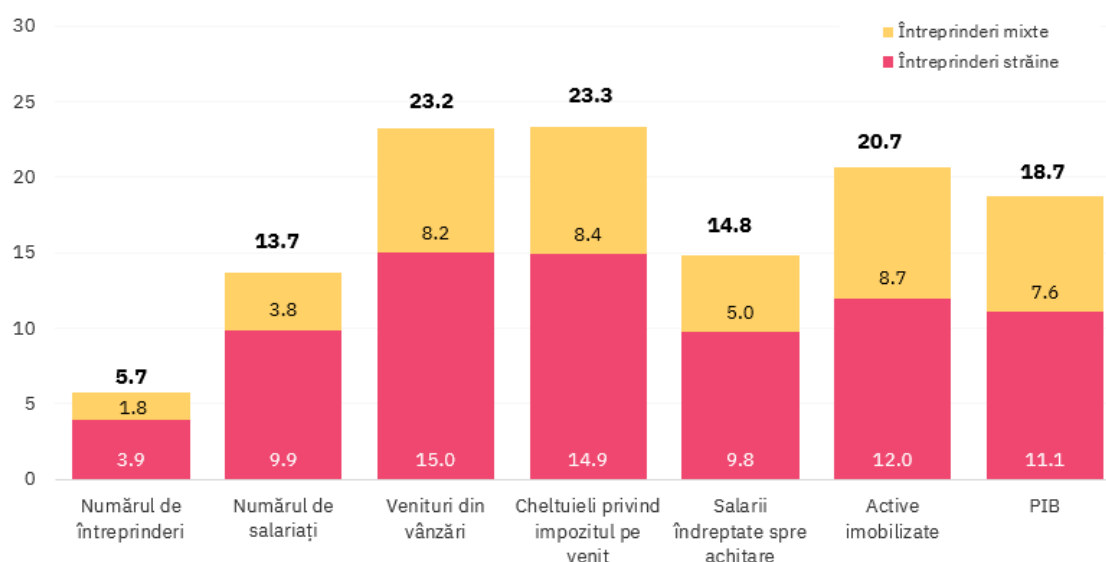
Această evoluție aparent paradoxală — pondere în scădere, dar valoare absolută în creștere — este explicată de dinamica accelerată a sectorului privat autohton. În perioada 2015–2024, activele imobilizate ale companiilor locale au crescut de aproximativ 2.2 ori, modificând semnificativ structura relativă a economiei. Astfel, rolul ISD nu s-a diminuat, ci a fost rebalansat într-un ecosistem antreprenorial care a devenit mult mai extins și mai activ.

În pofida reducerii ponderii lor în totalul activelor imobilizate, întreprinderile cu ISD rămân un pilon critic al investițiilor pe termen lung, prin contribuția la modernizarea infrastructurii industriale, transferul de tehnologii și creșterea capacităților productive. Consolidarea și extinderea bazei de ISD sunt esențiale pentru accelerarea transformării structurale a economiei și pentru integrarea Republicii Moldova în lanțurile valorice europene și globale.

În concluzie, întreprinderile cu ISD au o contribuție substanțială la dezvoltarea economică și socială a Republicii Moldova. Deși reprezintă o pondere relativ redusă în numărul total de întreprinderi, acestea înregistrează niveluri superioare de productivitate, salarizare și valoare adăugată, având un rol sistemic în formarea PIB-ului, generarea veniturilor bugetare și susținerea sistemelor publice de protecție socială.

Prin concentrarea în activități cu productivitate mai ridicată, integrarea în lanțuri valorice internaționale și capacitatea de a menține investiții și activitate economică într-un context volatil, întreprinderile cu ISD se conturează drept un pilon important al economiei naționale și un factor-cheie pentru creșterea economică sustenabilă și competitivă pe termen mediu și lung.

Figura 23 Contribuția întreprinderilor cu ISD la principalii indicatori economici, 2024 (procente)

Sursa: Datele BNS și SFS